یاش توركستان

توركستاننك ملی قورتولوشی اوچون كوره‌شوچی آیلق مجموعه

باش محرری: چوقای اوغلی مصطفی

سان 36	نویابر (ایكنچی تشرین) 1932	1929 نچی ییلنك دەقابر- ندان چیقا باشلاغان

بو ساندا:

1 - 1917 $\frac{25.\ X}{7.\ XI}$ 1932

بولشه‌ویكله‌ر دیكتاتوراسینگ 15 ییللغی مناسبتیله — باش مقاله

2 - تورك تیلی قورولتایی مناسبتیله — ایسه‌ن تورسون

3 - چوقای اوغلو مصطفی بیگه سوك جواب — «آتسز مجموعه» دان

4 - «هه‌ر قوی اوز آیاغیدان آسیلیر» — دوقتور صالح اسماعیل

5 - نهال بیككه گه‌نه‌رال قوروپاتكین جوابی! — طاهر شاكر

6 - توركستاندا ساویت معارفینگ كمیت وه كیفیتی — تیمور اوغلی

7 - ساویت داخلی استقراضی (زایومی) وه اونگ
توركستاندا تارقاتیش اصولی — چاغاتای

8 - استانبولده توركستان كونی — دوقتور ایلته‌ر

9 - دوقتور صالح بیكنگ نطقی

10 - به‌رلین‌ده ایكی مهم معروضه — یاش توركستانلی

11 - دومبوراغا قولاق سال (شعر) — تایلاق احمد

12 — توركستان خبرله‌ری

13 — مسلمانلارغا مراجعت

ئۇلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

یاش توركستان

توركستاننك ملی قورتولوشی اوچون کوره‌شوچی آیلق مجموعه

باش محرری: چوقای اوغلی مصطفی

1929 نجی ییلنك دەقابر-ندان چیقا باشلاغان || نویابر (ایکنچی تشرین) 1932 || سان 36

1917 25—X / 7—XI 1932

بولشه‌ویك دیکتاتوراسینك 15 ییللغی مناسبتیله

7 نچی نویابرده بولشه‌ویك دیکتاتوراسیغا 15 ییل تولدی...

بو، بر نسلنك حیاتندا آز بر مدت ایمه‌سدر. بو زمان ایچنده کوب حاللار اوزگه‌ره بیلدی. بزنك ایسکی ملی ضیالی کوچیمزنك صفلاری آنچاغنه سیره‌کله‌شدی. اولاردان بر قانچاسی بولشه‌ویك جلادلاری تامانیدان أولدورولدی؛ بر قانچاسی سورگونله‌رده، قاماقخانه‌لاردا ایزیلمه‌کده. ایرکینلکده قالغانلارنك بر قسمی قیناولارغا چیده آلمای یه‌گی ترتیبله‌رگه بویون سونمش، بر قسمی ده دوشمان کوچله‌ری تامانیدان قاپلانغان یورتده یاریم آچ، آیانچ وه آغیر بر حالدا عمر سورمه‌کده‌در...

یاڭا

« ملی یول »

ایدیل-اورال استقلال فکریگه خدمت ایتوچی آیلق مجموعه‌در. عرب حرفله‌ریله چیقادر.

آدره‌سی:

Redaction „Yana Milli Yol“ — Berlin W 56, Postfach N. 24

« أمل مجموعه‌سی »

قریم تورکله‌رینك استقلال فکرینی تاراتادرغان اونبش کونلك مجموعه‌در. عرب حرفله‌ریله چیقادر. آدره‌سی:

„Emel Medjmuasi“ str. Ardealului N. 3 - Bazargic-Romania

« پروومه‌ته »

قافقاسیا، اوقراینا وه توركستان استقلاللارینی قورغاوچی فرانسزچه آیلق مجموعه‌در. آدره‌سی:

4, villa Malakof, Paris (16)

« استقلال »

استقلالچی آذری محررله‌ری تامانندان بەرلینده لاتین حرفله‌ریله هەر اون کونده چیقاریلماقدا بولغان بو قیمتلی غازیتانی اوقوچیلاریمزغا توصیه ایته‌مز. آدره‌سی:

Berlin-Charlottenburg 2, Postfach N. 16

« قافقاسیا داغلیلاری »

شمالی قافقاسیا ملی استقلال دعواسینی ترویج ایتوچی آیلق مجموعه‌در. روس تیلنده چیقاریلادر. آدره‌سی:

Warszawa, Morszynska, 39 — Pologne

10—15 یاشلی بالالار ایندی ئولکەن کشیلەر بولوب قالدیلار. اونلارنگ باریسیدا بولشەویك مکتبلەرندە یتیشکەن، بولشەویك انقلابینگ نسلیدر. وطنمز وە اونگ کیلەچەگینگ بوتون امیدی تورکیە ایلە آوروپادا تعلیم آلیب یتیشکەن یاشلاریمز ایلە بونلاردا وە بونلار آرقاسندان یتیشیب کیلە یاتقان یەگی بووندا (نسلدە)در. اونلارنگ آلدیقلاری بولشەویك مکتب تربیەسندەن قورقومز یوقدر. یورتمزدان کیت‌مەکیت کیلیب تورغان خبرلار بو «انقلاب نسلینگ» وطنمزنگ ملی قورتولوشیندان عبارت بولغان بویوك تیلەگیمزدە بزنگلە برابر ایکەنلکلەرینی امید ایتیشمزگە حق بیرەدر. یورتمزنگ ملی دوشمانلارینگ توغرودان توغرو یاقینلغندا بولغان بو انقلاب نسلی او دوشمانلارلە حقیقی صورتدە کورەشمەککە بزدەن داها آرتق پیشکەن بر حالدادر. سوگغو قطعی هجوم ساعتی اورغان زمان بوکونکی تورکستان یاشلغی دوشماندان، یورتینی خورلاغانی، قول قیلغانی هەم اوز آتالارینگ، قاداشلارینگ گناهسز توکولگەن قانی اوچون اوچ آلادر وە دوشمان مکتبلەرندە ایگەللەگەن بیلیم وە ایش تجربەلەرینی بویوك تورکستان خدمتیگە صرف ایتەدر.

هەر بر مهاجرلقنگ وەخصوصاً بزنگ تورکستان مهاجرلغینك ملی حرکتدەکی رولی غایت محدوددر. بویوك فرانسوز انقلابچیسی دانتون «وطننی ایتیك تاوانلاری (اوکچەلەری) اوستندا تاشوب بولمایدر» دیر ایدی. وطن، تاریخنگ یاراتدیغی یردە قالمشدر. بز مهاجرلار ایسە فقط اونگ ملی غایەسینی تاشوچیلاردرمز. بزنك وظیفەمز یورتمزدە دوشمانلار طرفندان بوغدورولمش بو ملی غایەنی دائمی صورتدە وە تالماسدان تلقین ایتمەك، بوتون تورکستانلیلارنی ملی قورتولوش بایراغی آستندا برلەشمەککە چاقرماقدان عبارتدر.

بز، بویوك تورکلك مفکورەسینگ یەگیدەن توغولوشینی کوروب توروبمیز. تورك وە تورکلکنگ تاریخی دوشمانلاری تاما-

نیدان ایزیلگەن بز تورکستانلیلار — هەم آذربایجانلی، ایدیل-اورالّلی وە قریملی قارداشلاریمز — بوتون تورکلەرنگ یاقیندان برلەشمەلەری لزومینی باشقالاردان داها آرتق وە داها تیرەن حس ایتەمز.

بو برلەشو یالغز تورکستان، آذربایجان، ایدیل-اورال وە قریم أولکەلەری یاتلار بویونتوروغندان ملی مفهومدە قورتولدوقلاری زمانغنە حاصل بولا آلادر. بو أولکەلەر قورتولماغونچا وە مستقل ملی حیاتغا باشلاماغونچا تورك برلگی وە برلەشکەن بویوك تورك ملتیدە بولا آلمایدر.

تورکستانلی قارداشلار! اوز صفلارگزنی محکمراق توتگز وە هیچ اونوتمایگزکە بز یورتمزنی دوشمانلاردان یالغز تورك اولاراق قورتارا آلورمز وە یالغز تورك اولاراق اوز ملی استقلالمزنی قولمزدا ساقلایا آلورمز.

تورکستان ایرکی وە قورتولوشی اوچون!
بوتون تورك قوملارینگ ایرك وە قورتولوشی اوچون!
تورکچیلك اوچون!

* * *

تورك تیلی قورولتایی مناسبتیله

1919نچی یلی باشلانغان ملی قورتولوش کورەشی یالغز تورکیەنگ خارجی دوشمانلاریغا قارشوسیاسی وە اقتصادی استقلالینی تأمین وە بونی تحکیم ایتش اوچون لازم بولغان چارەلەرنی کورمەکدەن گنە عبارت بولوب قالماسدان عموم تورك خلقینگ اوزلك، بەنلگینی کورسەتەجەك ملی-مدنی استقلالنی تأمین ایتەجەك ماهیت وە استقامتدە دەرینلەمەکدە، ایلەریلەمەکدەدر.

بوندان بر نیچە آی اول بولوب اوتکەن تأریخ قورولتایی ایلە 26نچی سەنتابر (ایلول)دەن 5نچی اوکتابرگە قدر استانبول دولمەباغچا سرایندا توپلانغان «تورك تیلی قورولتایی» بو عصری حرثی

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

قورولوش ميداندا آتيلغان آديملارنڭ أڭ قوتليسيدر.

اون كون دوام ايتكەن تيل قورولتايندا تورلو متخصصلار تورك تيليگە دائر تورلو موضوعلاردا معروضەلار اوقوديلار. تورلو مشهور شخصيتلەر تيل مسئلەسيگە دائر بياناتدا بولونديلار. قيزيق وە شدتلى مناقشەلەردە بولوب آلدى.

قورولتايغا تقديم ايتيلگەن معروضەلار نە درجەدە درين حاضرلقلار بلەن أيلەرى كتيلمەكدە بولغانليغنى آچيق كورسەتمەكدە بولسا مناقشە وە بياناتلاردا تورك ملى تيلچيلگينك ايسكيلككە قارشو شانلى غلبەسينى كورسەتمەكدە ايدى. تيل قورولتاييندا تيلدەانقلاب غايەسى قطعى غالب كيلدى. بو غلبە چالغان غايەنى «توركچەنى توركلككە وە خلققا توغرو آلوب باريش. تورك تيلندە تورك ملى بەنلگينى كورسەتش» شكلندە خلاصە ايتمەك ممكندر.

قورولتايداكى مذاكرات وە بياناتدان تورك تيلينى تيكشيرو، اونى ايشلەمەك ساحەسندە بوكونگەچە اساسلى بر نەرسە ايشلەنمەگەنليگى وە بو يولدا بويوك آديملارلا كيتەدرگەن بر انقلابنڭ حياتى بر احتياج بولغانليغى بوتون آچيقلغى بلەن كورولدى. بوحياتى احتياج درجەسندە بولغان انقلابنى ايشگە آشيريش اوچون ياش نسلنى كوب آغير ايشلەركوتوب تورغانليغىدا آچيق آڭلاشيلدى.

قورولتايدا تورك تيلينى تيكشرو، اونڭ بايلقلارينى تثبيت وە او بايلقلاردان تورك خلقينڭ بوكونكى مدنى، حياتى احتياجلارى اوچون استفادە امكانتى حاضرلاماق، اونڭچوندە بوتون تورك سوزلارينى توپلاب، تيزيب قويوچى مكمل بر تورك لغتينڭ توزولمەسى، توركچەنى بوكونكى اصطلاحلار «باشباشتاقلغندان» (آنارشيسندان) قوتقارماق، بوتون مدنى تيللەردە بولغانى كەبى توركچەدەدە هەر يردە، هەر آدم طرفدان بر تورلو قوللانيلادرغان اصطلاحلار حاضرلانمش بولونماسى كەبى تيلمز اوچون برنچى نوبتدە لازم بولغان احتياجلار ميدانغا چيقدى.

تورك تيلندە اوتكەزيلمەسى لازم بولغان بو انقلابنى ايشكە آشيريش ايچين قورولتاى اوزينى توپلاغان تورك تيلينى تدقيق جمعيتينڭ توزديگى نظامنامەسينى تدقيق وە قبول ايتوب، هيئتينى يەگيدەن سايلاب قالديردى. ايكنچى قورولتايغا قادار كورولەدرگەن ايشلەرنى وە ايكنچى قورولتاينى چاقيريشنى بو هيئتكە حواله ايتوب تارقالدى. قورولتاى قراريغا بناءً تورك تيلينى تدقيق جمعيتينك محللەردە شعبەلەرى آچيليب تيلنى تيكشيرو ايشى كوچەيتريلەجەكدر.

تورك تيلينى كيرەكسز بولغان يات سوزلار استيلاسندان قوتقارو وە بونداى يەگى استيلالاردان ساقلاو يولندا توتولاجاق خط حركتنى «آناتولو خلق قونوشما تيلندە ياشاديغينى متخصصلارڭ تأمين ايتديكلەرى 80 وە يا 100 ميڭ سوز بو ايشە تمل اولا بيلير. ئەكسيكلەر باشقا تورك لهجەلەرندە، أسكى يازما وثيقەلەردە بولوناجاق كلمەلەردەن توركيە شيوەسنە اويغون شكللەريلە تماملانير. يابانچى ديللەرە آتجاق بونلارڭ هيچ برندە قارشيليغى بولونماياجاق مفهوملەر ايچين مراجعت ايديلمەليدر.» شكلندە كورسەتمەكدە بولغان توركيە جمهوريتينڭ محترم معارف وكيلى «استانبولدا باسيلان بر غازيتا سمرقنددەدە اوقونمالى وە آڭلاشيلمالى» ديمەكلە ايريشيلمەسى لازم بولغان اصل هدفنىدە آچيق سويلەمەكدەدر.

تورك ياشلغى بو ايكى قورولتاينڭ اورتاغا آتديغى غايەلارنى تعقيب ايتمەك، اونلارنى علمى مفهومدە ايشلەب ايشكە آشيرماق ايلە بويوك تورك خلقينڭ اوزندە تورك بەنلگينى تموج ايتديرە تورغان عصرى ملى حرث آبدەسينى قورماقلا نهائى غلبەنى تأمين ايتەجەكدر.

ايسەن تورسون.

سايغيلى اوقوچيلاريمز

توركستاننك برگنە ملى نشرياتى بولغان «ياش توركستان» نك منتظم چيقيب توروشى اوچون آبونە بورجلارڭزنى وقتندە تولەشگزنى اوتونەمز.

باشقارما.

چوقای اوغلو مصطفی بیگه سوڭ جواب

باشقارمادان: مرحوم «آتسز مجموعه» نڭ بورونغو مدیری نهال بیکنك باش محرریمز «چوقای اوغلو مصطفی بیگه سوڭ جواب» باشلوقلو مقالەسینك بوتونیسینی توبەندە باسماقدامز. بوندان مقصدیمز — برنچی — «یاش تورکستان» اوقوچیلارینی تورکستاننی یاقیندان تانیماغان تورکیالی نهال بیکنڭ «زکی ولیدی بیك کتابندان تورك اوروغلارینڭ (بوراذا «سارت» لارنڭ) اخلاقی حقندە آلغان آز-کوب فکریله» تانیشترماقدر...

زکی بیك «اخلاق منبعی» تانیلسا، حقیقتاًدا ایش فنادر. یالغز «سارتلار» اوچون گنه ایمەس، بعضی باشقا تورك اوروغلاری، او جملەدەن آناتولو تورکلەری اوچوندە فنادر.

نهال بیك مقالەسیغا قارشو یازیلغان چوقای اوغلو مصطفی بیکنڭ جوابینی مجموعەمزنڭ کیلەجەك سانیغا قالدیریب، بو ساندا استانبولداغی «تورکستان تورك گەنجلەر برلگی» نامندان «برلك» رئیسی دوقتور صالح اسماعیل بیك پروتەستوسیلە دوقتور طاهر شاکر بیکنڭ «نهال بیکگە گەنەرال قوروپاتکین جوابی» باشلوقلو مقالەسینی باسماقدامز.

دوقتور صالح اسماعیل بیکنڭ پروتەستوسی نهال بیکنڭ بیردیگی حکمینڭ نە قادار منطقسزلغینی کورسەتسە، دوقتور طاهر شاکر بیك «نهال بیکگە گەنەرال قوروپاتکین جوابی» دیگەن مقالەسیلە «تورکیات اینستیتوسی آسیستانلارندان» بولغان بر باترنڭ «فکر آلدیغی اخلاق منبعی» نڭ شو قادار انصافسزلغینی کورسەتیب توروبدر.

بز بونیگاه نهال بیکنی «زکی ولیدی بیك کتابندان آلغان فکرندەن قایتارا آلارمز» دیگەن قناعتدا بولماساقدا، تورکستانلیلارنك اوڭا قارشو نفرت وە پروتەستولارینی یازیب اوتمەکنی اوزومزگە ملی بر بورج دیب بیلدیك.

*

«آتسز مجموعه» نومرو 17؛ 5 برنجی تشرین 1932
(«فرد أولور... ملت یاشار»).

چوقای اوغلو مصطفی بیگه سوڭ جواب

افندم!

«یاش تورکستان» مجموعەسندە چیقان یازیلاریگزی دقتلە اوقودم. «آتسز مجموعه» دە .K. A امضاسیلە چیقان یازی دولاییسیلە وە قوللاندیغمز سارت کلمەسی مناسبتیلە یازدیقلاریگزا آتسزڭ بو

سوڭنجی سایسندا جواب ویرمەکی کندیمە ملی بورج بیلدیگم ایچین بو سطرلاری یازیورم.

.K. A امضاسی سزڭ ساندیغگز کبی باشقوردستانلی عبدالقادر بیگە دەگل، بڭا، یعنی پەك یاقیندا «سابق» صفتینی تاقیناجاق اولان تورکیات اینستیتوسی آسیستانلاریندان تورکیەلی H. Nihâl ە عائددر. اصل آدیم یرینە نیچین .K. A امضاسینی آندیغمی کیچەن سایدا باشقا بریسینە ویردیگم جوابدە آڭلاتدیغم ایچین بو سفر یەگیدەن ایضاحە گیریشمەیورم. سزڭ ویردیگگز جوابلەر بویوك بر تلاش وە عصبیتلە یازیلدیغی ایچین آرادا کی مغالطەلاریگزادا جواب ویرمەیەجەگم. چونکە عبدالقادر بیگگ بڭا گوستەردیگی، سزڭ، أل یازیگزلە یازیلی جملەلەری انکار ایدەجەك قادار کوچوکلکدەن سوڭرا سزڭلەاوزون بویلو مناقشەیی فائدەسز بولویورم. اگر عبدالقادر بیك سزڭ حقگزدە «نەدە اولسا تورکستان ایچین باغیریب چاقیران بر آدامدر. اوڭا أولوم ضربەسی وورمامالی» دییەرەك سزڭ حقگزدە بویوك بر حسن نیت گوستەرمەسەیدی، آتسزڭ بو صاییسندا سزڭ علیهگزدە مهم بر وثیقە اولاجاق روسجە بعضی مکتوبلەرگزڭ قلیشەسنی باساجاقدق. فقط سزڭ بر چوق هجوملاردا بولوندوغگز وە کفر ایتدیگگز عبدالقادر بیك یینە بر ییگیتلك گوستەرەرەك بو مکتوبلەرڭ قلیشەسینڭ آلینماسینە مساعدە ایتمەدی. هەر نە ایسە بونی گیچەلیم وە گەلەلم «سارت» مسئلەسنە:

بەن «آتسز مجموعه» نڭ 12 نجی سایسندا «سارت» کلمەسینی قوللاندم. فقط سزڭ یایغارا ایلە اطرافە یایماق ایستەدیگگز کبی تورکستان خلقلاری آراسنە آیریلق سوقماق قایغوسیلە دەگیل... او یازیمدا بەن «تورك عرقینڭ استقلالینی قوراجاق وە قورویاجاق اولانلار تورکستانڭ سارتلاریلە تورکیەنك شهرلیلەری دەگیل، تورکستانڭ کوچەبەلەریلە تورکیەنڭ کویلولەریدر» دیمشدم. بو فکرم بوگون ایسکیسندەن داها زیادە قوتلانمشدر. سز بەنم بو

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
تۇغۇرچە ماقالە، قەدىمىي تەھەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

فقرەمی سیاسی بر کورلك سایا بیلیرسگز. نتە کم سزك حقگزده عینی شیئلەری دوشونیورم. کیمگ دوغرو دوشوندیگینی زمان کوستەرەجه کدر.

مصطفی بیك! بەن سزه هەر شیئدەن اول شونی سویلەمەك ایستەرم که تورکستانگ استقلالی یاریندا راحت-راحت اوتورماق، «یاش تورکستان»ه یازی یازماقله آلناماز. استقلال ایچین تورکستان داغلارندا ییللارچا چارپیشماق، أولمەك لازمدر. أولومی گوزه آلمایانلارك استقلالدان بحث ایتمەسی دەگزدەکی بالغی پازارلق ایتمه گه بەگزەر. تورکستاندا استقلال ایچین چارپیشانلار وه حالاده چارپیشماقدا اولانلار سارتلار دەگیل، حقیقی تورکلەردر. زکی ولیدی بگگ کتابندەن هەر تورلو تورکلەرك اخلاقی حقندە آزچوق بر فکر ایدینمەك قابل اولماقله برابر بەن بوراده سارتیدا، تورکمەنیده، اوزبیکیده، باشقوردیدا، قازاغیدا، تارانجی وه قاشغارلینیدا گوردم وه هپسی حقندە فکر ایدیندم. سارت، تاریخی باقیمدان هندلی وە عجمله قاریشیق ئەتنیگ بر تورك زمرەسیدر. فقط بکا گوره سارت تورکستانگ ملی منفعتلەرینه ئەنگەل اولان متردی بر زمرەدر. هەر یرده اولدیغی کبی سارتلار آراسندادا قهرمان وه أیی انسانلار اولابیلیر. فقط بو، سارت دەنیلەن زمرەنگ تورکستانگ بنیەسندە بر چیبان دەشیلمەدیکچه یارانگ أیی اولماسنه احتمال یوقدر دیورم. استانبوله وقتیله تورکستانلی دیه گەلەن سارت طلبەلەرکدە پەك چوغینی تانیرم. بونلار ذکی دەگیلدر، چالیشقان دەگیلدر. اوستەلك قورقاق وه سجیەسزدرده. بو سارتلاردان یوکسەك معلم مکتبندە اوقویان بریسی: «تورك ملتی یوقدر، تورك ملتلەری واردر. بەن تورك دەگیل، اوزبەگم» دیردی. ادبیات زمرەسندە طلبه اولان بر دیگریده آذربایجانلی، باشقوردستانلی وه سائر تورکلەرکده بولوندیغی بر مجلسدە: «تورکیه کبی مستقل اولماقدانسا روس اسارتندە قالماغی ترجیح ایدەرم» دیمەك آلچاقلغندا بولوندی. بو سوزلەری اوزرینەده کندیسنه یاپدیغم ایگ شدتلی حقاراتلارا قارشو سوسدی... سارت بودر.. اونده نه ملی حیثیتینه شخصی غرور واردی.

ایشته سزك تورکستان گەنجلگی دیدیگگز وه بیل باغلادیغگز گەنجلك! حالبوکه تورکستانگ داغلارندا، بوز قیرلارندا باسماچی اوزبەکلەرله اشقیا تورکمەنلەر حالا چارپیشیور.

چوقای اوغلو مصطفی بیك! تورکیەنگ شهرلیسی وه تورکستانگ سارتی برەر متردی عنصردر. تورکلك استقبالینی بونلارا یوکلەتمەیز. تورکیەنگ سوقاتیلمامش چوبانلاری، یاری کوچەبه کویلولەری، تورکستانگ اوزبەکلەری، قازاقلاری، تورکمەنلەری، قیرغزلاری، باشقوردلاری دورورکەن وه تورك تاریخینی بونلار یاپمشکەن، ایلەریکی تورکستانگ باشینه حرب ایتمەسینی بیلمەیەن قورقاق سارتلار گیچەمەز. سارتلار آنجاق یهودیلەر اوزرنده حاکم اولا بیلیر.

بەن سزك آگلادیغگز کبی تورکستان استقلالینه دوشمان دەگیلم. بویله اولماما امکانده یوقدر. فقط بەن آیری بر تورکستانه، آیری بر آذربایجانه، آیری بر قریمه معارضم. قناعتمچا تورك ملتی 30-40 ییله قادار یا غربی تراکیادان یاقوتستانه قادار برلەشەجەك، یاخوددا یر یوزندەن قالقاجاقدر. یر یوزنده یوز میلیونلق ملتلەر میدانه گەلیرکەن آراسندا برچوقده یابانجی عنصرلار اولان 14 میلیونلق تورکیه، 13 میلیونلق تورکستان، هله اوچ میلیونلق آذربایجان وه 300 بیگلك قریم تەك باشینه یاشیاماز. آیری استقلال، آیری أداره، مختاریت، فەدەراسیون... بونلار هپ لافدر. بر بویوك تورك ایلی واردر. بو ایل دائما بر تەك مرکزدەن أداره اولوناجاقدر. مناقشه اولوناجاق مسئله فەدەراسیونمی، اتحادمی مسئلەسی دەگیل، آنجاق «مرکز آنادولودەمی، ییدی سودەمی» مسئلەسی اولا بیلیر.

مصطفى بيك! شمديلك نه سويلەشەك آرامزداكى مسئلەلەرى حل ايدەمەيەجەگز. مشترك دوشمانلاريمزى يوق ايتديكدەن سوڭرا سزاگله كندى آرامزداكى قوزى البته پايلاشيرز. فقط سزه شو قادار سويلەمەكدەنده كنديمى آلامايا جاغم، كه بەنم كيمسەدەن مليتپرورلك وه توركلك درسى آلماغا احتياجم يوقدر.

H. Nihâl

* * *

«هەر قوى اوز آياغيدان آسيلير»!

(«آتسز مجموعه»گه جواب وه پروتەستو!)

استانبولده چيقا ياتقان «آتسز مجموعه»نڭ مدير وه صاحبى نهال بيك «چوقاى اوغلو مصطفى بيگه سوڭ جواب» ديگەن بر مقاله يازدى. (17نچى سان 25ايلول 1932).

«آتسز مجموعه»نڭ اولگى نسخەلەرنده K. A. امضاسيله بر مقاله يازيلمشدى. او مقالەگه چوقاى بيك «ياش توركستان»دە جواب بيردى. نهال بيك چوقاى بيكنڭ شو مقالەسيگه جواب بيرەدر.

مەن بو مناقشەغا آرالاشماقچى ايمەسمەن. يالغز مقالەنڭ بر ييريگه جواب بيريب پروتەستو قيلماقچىمەن. او مقالەنك مەنى پروتەستوغا مجبور قيلغان قسمنده: (... بو سارتلاردان يوكسەك معلم مكتبنده اوقويان بريسى «تورك ملتى يوقدر، تورك ملتلەرى واردر. بەن تورك دەگيل، اوزبەكم» دەردى. ادبيات زمرەسنده طلبه اولان بر ديگرىدە آذربايجانلى، باشقردستانلى وه سائر توركلەرڭ بولوندوغى بر مجلسده «توركيه كبى مستقل اولماقدانسا روس اسارتنده قالماغى ترجيح ايدەرم» ديمەك آلچاقلغندا بولوندى...) ديگەندەن اكين نهال بيك «ايشته سزڭ توركستان گەنجلگى ديديگگز وه بيل باغلاديغگز گەنجلك!» ديب چوقاى بيكگه پيچين قيلادر.

فقط، نهال بيك، سز ايسيگزدەن چيقاراسزكه خارجداغى ياش توركستانليلار ايكى، اوچ، بيش وه يا اون ايمەس، يوزلەرچەدر. بونلارنڭ بر، ايكيسى سزنڭ ئەيتكەنگزچه «سجيەسز» چيقارسا، بارچاسيمى سجيەسز بولور؟! شونداى بولسا آناتولو انقلابچيلارى استقلال مجاهدەسنده ايكەن استانبولده اونلار عليهيگه ايشلەگەن آزمى توركيەلى منور بار ايدى؟ رضا توفيقلار خيانت وطنيه ايله قوغولماديلارمو؟ توركلكنڭ يگانه افتخار قيلغان بويوك داهيسى غازى مصطفى كمالگه سوء قصد قيلماقچى بولغانلار (قارا كمال‌لار) يەنه توركيەلى ايمەسمى؟ مەنه بونڭ اوچون بوتون توركيه انقلابچيلارينى، ملتچيلەرينى «ايشته سزنڭ ملتچيلەرگز!» ديب بارچاگزنى او قاتاردا كورەر ايسەك، عجبا منطقمز وه عقلمزگه شبهه قيلمايسزمى؟

اوزاقلارغا ايمەس، بوكون هەر كون غازيتالاردا يازيليب تورغان قومونيست حركتلەريگه بر كوز سالايلق. استانبول دارالفنوننده‌كى قومونيستلارنى اوزگز مەندەن ياخشيراق بيلەسز. اونلارنڭ وطن استقلالينى فدا ايدەرەك مملكتنى ساويت روسيەسيگه قوشماق اوچون جمهوريتمزگه قيلغان سوء قصدلەرينى بيلمەيسز ايمەس. بونى غازيتالار يازيب توروبدر. بونلارنى سزگه كورسەتيب «ايشته استناد ايتديگگز گەنجلك!» ديب مليتچى ياشلارگزنى كورمەسلكگه اورونساق، سز بزگه «كورموسگز!» ديمەيسزمى؟

كيلەيليك او ايكى ياشغا. اولگيسى «تورك ملتى يوقدور، تورك ملتلەرى واردر...» ديمش. ديمەك اونڭ توران مفكورەسيگه ايشانچى يوقمش، تورانچى دگلمش. بو بر سجيەسزلك ايمەس، بر شخصى قناعت مسئلەسيدر. عجبا بوتون توركستان ياشلارى بو فكردەمى، سوراديگزمى؟ البته سوراماديگز. شو حالدا سزگه نيمه ديمەك كيرەك؟!

ادبيات زمرەسيده اوقوغان او بر توركستانلى ياشغا كيلگەنده؛ او

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

یاش اگر «تورکیه کبی مستقل اولماقدانسا ، روس اسارتنده قالماغی ترجیح ایدەرم» دیگەن بولسا ، اونی لعنت ایله یات قیلیشدا بوتون تورکستان یاشلاری سزدەن پیش قدمدر. بو یاشنگ کیم‌ایکەنینی وە آرامزدا قاندای یېری بولغانینی بیلەسزمی؟ نیمه اوچون استانبولده یەککه ماخاو بولوب قالغانینی سز بیلمەیسز! شو حالدا بیلمەسدەن کورکورەنەسیگه اونی چوقای بیکنگ «تورکستان گەنجلگی (یاشلغی)» دیگەن وجدانی پاك ییگیتلەر قاتاریغا قوشوب اولتوروشده ، قلمگزدان تاملاغان سیاهدان هەم قارا وجدانگز بولغانیدا شبهه قیلار ایسەك بز حقسزمی؟ چونکه تیکشیرمەسدەن‌حکم بیرمه‌کنی دارالفنون کورگەن انسانلارنگ ایمەس، أڭ عادی انسانلارنگ‌دە وجدانی قبول قیلماس. بو یاش شوندای یاش‌که خاتونی اوچون «تورکستان تورك گەنجلەر برلگی»نگ مرکز باشقارماسیغا کیریب چیقادرغان یولنی ، قولیغا بالغا وە ئەرره (پیچقی) آلیب ، تاختا ایلە بیرکیتیب تاشلاغان برییسیدر! خاتون اوچون وطن وە ملت منفعتینی آیاغی تەکیگه آلغان برییسیدر! مەنه شونگ اوچون استانبولده تورکستانلیلار آراسیدا یېری یوق. یەککه ماخاو بولوب قالغاندر.

حالبوکه تورکستان یاشلاری تورکستان وە اونگ استقلالی اوچون حیاتینی استحقار قیلیب «تورکستان گەنجلگی (یاشلغی)» دییشکه سزا بولغاندور.

بوراده «هەر قوی اوز آیاغیدان آسیلیر» دیگەن آتالار سوزینی ایسلەتیب کیتەی.

مەنه شونگ اوچون، بزنی او یاش قاتاریغا قویوب قارا قیلماقچی بولغانگزدان تورکستان یاشلاری نامندان سزگه پروتەستو قیلیب تأسفلەریمزنی بیلدیرەمەن.

«تورکستان تورك گەنجلەر برلگی» رئیسی:

دوقتور صالح اسماعیل.

21 بەرلین‌دە یاشاغوچی یاش تورکستانلیلارنگ اوقتوبرنگ 21 ندە توپلانغان بر اولتوروشندە نهال بیکنگ «چوقای اوغلو مصطفی بیگه سوك جواب»ی اوقولوب تیگلەندی. بو اولتوروشغا قاتناشغان بارچا یاش تورکستانلیلار نهال بیکنگ بوندای اویاتسز چیقیشیغا کوب آچینیب ، اوگا لعنتلەر اوقودیلار. باشقارما.

* * *

نهال بیکگه گەنەرال قورو یاتکین جوابی!

نهال بیك «آتسز مجموعه»نگ سوك نومروسندا «چوقای اوغلو مصطفی بیگه سوك جواب» دیب بر مقاله نشر ایتدی. بومقالەدە کوب ییرسز وە توغرو بولماغان فکرلەر اوچراتدق. مقالەنگ عمومیتی حقندەغی نقطهٔ نظریمز وە اصل مناقشەنی او مسئلەگه حصر ایتیلگەن مقالەگه قویوب توروب بز بو ییردە نهال بیکنگ ، اوز تعبیرنچه ئەیتکەندە ، «سارت»لار وە اونلارنگ اخلاقی حقندە یازدیغی وە یایماق ایستەدیگی یاگلیش فکرلەرنی توزەتوب کیتمەکچی بولامز.

نهال بیك وە اوگا بو فکرنی آشیلاوچیلارنگ بوکون «سارت» وە «اوزبیك» دیدیکلەری تورکلەرنی ایسکیدە ، بالخاصه روس میسیونەرلاری ، «سارت» دیب آتارلار ایدی. بعضی ایش وە سوز تاپالماغان مەیدە چویدەچیلەردەن قطع نظر بوکون تورکستان خلقینگ اوزی ، او خلق وە اونگ یورتی بلەن ایستەر مثبت ، ایستەر منفی جهتدەن علاقەدار بولوچیلار آراسندا بو أولوب کیتکەن سوزگه باغلانوچی تاپیلمایدر. بو تورلو سائقلار بلەن باغلانوب قالغان بر نیچه نوادر ایچندە نهال بیك کەبی بر یاش تورکنی‌دە کورمەك طبیعی سوینەرلك بر مسئله ایمەس.

نهال بیکنگ اوز مقالەسندەکی بعضی تفصیلاتندان آچیق کورونوب تورادرکه اودە اوزیگه بو فکرنی آشیلاوچیلار کەبی هەر

خوشنه ، ایشنه کیلمه گەن تورکستانلینی «سارت » ، باشقاسینی «اوزبیك » دیب آتاش عادتیگه مغلوب بولغان. اونگ اوزیگه استانبولده کوردیگگ سارت وه اوزبیك تورکستانلیلارنی بربرندەن قاندای آییردك ؟ دیسه گز بیرەدرگەن جوابنی اوزیدە بیلمەس ایدی. چونکه جدی مفهومده بیریله آلورلق بر جواب یوق.

حقیقتده ایسکیده «سارت » دیب آتالغان بو تورك اوروغی بوکون اوزینی اصل اسمی بلەن اوزبیك دیب آتایدر. بز ایمدیلك بو اسمنگ ئەتنوغرافی جهتینی تیکشیرونی بر طرفگه قویوب توروب نهال بیکنگ بوکون ، باشقالارنگ کیچمیشده «سارت » دیب آتادیقلاری زمرەنگ اخلاقی حقنده نهال بیکنگ یازدیقلارینی بر کوزدەن کیچیرەمز. بو نقطەده بز ایمدی اوز فکریمزنی سویلەمەگەنمز کەبی أولکەنی وه خلقینی حقیقتاًدا کوروب ، بیلیب تانیغان تورکستان دوستلارینگ فکرلەرینیدە کیترمەیمز. بز بو یرده نهال بیك کەبی تورکستان وه اونگ خلقی دوستی بولغان بر کشینگ یازدیقلارینی وقتیله تورکستاندا چارلق روسیەسینگ عمومی والیسی بولوب تورغان تورکستانگ أڭ بویوك دوشمانی گەنەرال قوروپاتکین طرفدان عینی موضوع اطرافدا سرد ایتیلگەن فکرلەرله سالیشترو بلەنگنه کفایتلەنەمز. مسئله آچیق آڭلاشیلسین اوچون بو قوروپاتکین فکرینگ قاندای اورتاغا چیقیشی حادثەسینیده قیسقاغنه سویلەب کیتش کیرەك.

1916 نچی یلی عصیان بایراغی کوتەرگەن تورکستان خلقی چارلق روسیەسی قوتلاریغا قارشو یەڭیلگەندەنسوڭ او یرده آسایش وه امنیتنی تأمین ایتش اوچون گەنەرال قوروپاتکین کینگ حقوقلی والی تعیین ایتلیب کیلگەن ایدی. او زمان «روسیه ایمپەراتورلغی جعرافیا جمعیتی »نگ تاشکند شعبەسنده کوزنیتسوف اسملی بر کیشی عصیانچی «سارتلار » حقنده بر معروضه اوقیدر. او کیشی اوز معروضەسندا «سارت »لارنی قورقاق ، قابلیتسز ، یالقاو ، اخلاقسز ،

سجیەسز ، یالغانچی ، اوغرو قیلیب کورسەتەدر. مەنه شو معروضەنی تیڭلاو مجلسنده اونلارچا یل تورکستاندا خدمت ایتوب أولکه وه خلقینی یاقیندان تانیغان تورکستان وه تورکلك دوشمانی روس گەنەرالی قوروپاتکین طرفدان سویلەنگەن فکرلەرنی توغانمز نهال بیك تاماندان سرد ایتیلگەن فکرلەر بلەن قارشولاشترامز (*).

روس میسیونەری کوزنیتسوف وه تورکستان دوستی نهال بیگه کوره ، سارتلار قورقاقدرلار. نهال بیگه کوره «سارتلار تورکستانك ملی منفعتلەرینه ئەنگەل اولان متردی بر زمرەدر. اونلار تورکستانگ ملی بنیەسنده دیشیلمەسی ، کسیلیب آتیلماسی لازم اولان بر چیباندر. »

ایمدی کورایلوك تورکستان وه تورکلك دوشمانی قوروپاتکین نیمه دیدر ؟

او کیشی : «سارتلارنی قورقاق دیب تانیش قطعیاً یاڭلیش بر فکردر. آندیجاننی روسلار قولندان کیملەر تارتوب آلدی ؟ اوزا تیپه یاندادا ایلك سیرادا چیکیلیش مجبوریتنده قالدق. سوڭرادان‌دا کوب آغیرلقلار بلەن قایتاروب آلا بیلدك. بو خلقنگ قولیغا یاخشی سلاح وه باشیغا لیاقتلی رهبرلەر بیرڭ سوڭرا اونی توغرو تانیرسگز ! » دیدر.

تورکستان دوستی نهال بیکگه کوره «سارتلار » چالیشقان ، زکی ایمەسلەر.

قوروپاتکین بالعکس «سارتلار کوب بەجەریکلی وه چالیشقان بر خلقدر. بونلار بو سایەده اوز مملکتلەرنده‌گی زراعت کولتورینی أڭ یوکسەك کولتور پایەسنه چیقارمشلاردر. بو خلققا بەجەریکسز ، قابلیتسزلکنی اسناد ایتش‌ده توغرو ایمەس. ایللی یل اول بو مملکتده

(*) قوروپاتکین‌نگ سویلەدیکلەری 1916 نچی یلی بەرن شهرنده چیقمش „Korrespondenz der Nationalitäten Rußlands“ ناملی غازیتانگ 6 نچی سانندادا باسیلمشدر.

يالغز بر ميليون پوت پاختا استحصال ايتيلەر ايدی. ايمدی بو استحصال 18 ميليونغا چيقمشدر. شو استحصال ايشندە بز روسلارنڭ ذرە قادار اشتراكمز بارمی ؟ — يوق! بونڭ بوتونوسی شو سارتلارنڭ ايشيدر!! » ديدر.

توركستان دوستی نهال بيككە كورە «سارتلار » توركستاندا تورك تأريخينی ياراتماقدا ئەنگەل بولماقدان باشقا هيچ بر تورلو رول اوينامامشلاردر.

توركستان وە توركلك دوشمانی قوروپاتكين «بو مملكتنی كيم سوغاردی ؟ — شو سارتلار! سارتلار بو خيرت آميز كولتور اثرينی ياندیريچی قوياشنڭ وە يادە تيترەتيچی ساوق، ياغينڭ آستندا متانت وە ثبات بلەن چاليشاراق ياراتمشلاردر. مەن هيچ قاندای بر خلقنڭ اوزنچە بونداى مهم وە بويوك بر اثر ياراتقانلغينی بيلمەيمەن!! 50 ييل اول بو ييرلەر بر چول، صحرادەن عبارت ايدی. بو گوزەل شهرلەرنی كيم ياراتدی ؟ — شو سارتلار! بوكون تاشكند چيچەك آچمش بر واحە، بر باغچادر. بو باغچالارنی كيم ياراتدی، يتيشتردی ؟ — يەنە شو سارتلار!!

توركستانی آباد ايتوب روس تاجينڭ قيمتلی بر برلیانتی حاليغا قويوچيلاردا شو سارتلاردر » ديدر. قوروپاتكين سوزيگە دەوام ايتوب، بوندان 50 ييل اول بز اورتا آسياغا كيلگەن چاغلاريمزدا كەتتە-كەتتە مبلغلەر اوستندا هيچ بر يازو-چيزوسز ياسالوب تاميلە اجرا ايتيلگەن كوب معاهدەلەرنی مەن اوزوم بوكونكی حادثە كەبی ايسلەيمەن. بو خلقدە سوزگە اينانيش، اعتبار ايتش شو درجەدە كوچلی ايدی. ايمدی وضعيت بر آز باشقاچاراق بولوب توراردر. بو وضعيت قارشوسندا «بو گناه بزنڭ اوزيمزدە ايمەسمی ؟ » ديب سوراشيمز كيرەك! » ديدر.

مەنە بو كيچيك گنە مقايسەدەن سوڭ دوستمز نهال بيككە، او يازديقلاريگزنی، وقتيلە روس ميسيونەرلارينڭ قصداً تارقاتماق

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ايستەديكلەری يالغان، ياگليش فكرلەرنی سزگە آشيلاماقچی بولغان غرضكار دوستلريگزنڭ انصافسزلقلاريغا قوربان بولوب صرف جهالتگزدەن يازوب اوتوراسز، ديسەك دوستمزغا هيچدە حقسزلق قيلغان بولماسمز ديب اميد ايتەمز. هەر قاندای بر مسئلە بالخاصە بر جمعيت، بر خلق كتلەسی حقندە بونداى اساسسز فكرلەرنی تارقاتوغا چاليشماق انصافغا هيچ اويماغان بر ايشدر.

أڭ سوگدا شونیدە ايتمەسدەن اوتا آلمايمز. استانبول توركيات اينستيتوسی آسيستانلارندان بولغان توركيەلی بر قردەش طرفندان هەر قاندای بر تأثيرلە خلقمز حقندە اورتاغا آتيلغان اساسسز ياگليش فكرلەرنی قوروپاتكين كەبی مملكتيمز وە بوتون توركلكنڭ أڭ بويوك دوشمانی طرفندان سرد ايتيلگەن فكرلەر بلەن توزەتيش مجبوريتندە قالغانمز اوچون كوب آچينامز.

طاهر شاكر.

* * *

توركستاندا ساويت معارفينك كميت وە كيفيتی

ساويت روسيە آگەنتلارينڭ توركستانداكی مكتب وە معارف ايشلەرينڭ اوسوشيگە دائر يازولارينی اوقوساگز، سوزلەرينی تيگلەسەگز كوزلەريگز قاماشوب قولاقلاريگز بيتەدر. مەنە بو ييردە بونداى يازو وە ايستاتيستيقلاردان بير نيچەسينی كيترەيليك.

«سوسيالدی قازاغستان» غازيتاسی معارف مسئلەسندەكی «ايلگەری باسقان جەتيسكەنديكتەری»ندەن بحث ايتوب شو رقملەرنی كورسەتەدر: برنچی باسقيچ مكتب اوقوچيلاری 347.511 دەن 603 ميڭگە چيقدی. توماندان جوغارغی مكتب اوقوچيلاری 36 ميڭدەن 50,7 ميڭگە جيتدی. تەكنيكوم اوقوچيلاری 6991 دەن 13.580 غا جيتدی.

فابریقا-زاوود-مکتب اوقوچیلاری 386 دەن 15.314 غا جیتدی. جوغارغی مکتب اوقوچیلاری 625 دەن 2475 غا جیتدی. 31 نچی جلی 600 میڭ سوادسز اوقوتولدی. بو جیل 800 میڭ سوادسز اوقوتولماقدا و. س.» دیدر. («سوسیالدی قازاغستان» 30 اییول 1932.)

تورکمەنستانداغی مکتبلەر حالندان بحث ایتکەن بر مقالەدە روسچە «تورکمەنستایا ایسکرا» غازیتاسی (19. 7. 32.) 30/31 نچی اوقو ییلیندا 70.490 بولغان اوقوچیلار سانینڭ 31/32 نچی اوقو ییلی 96.970غا، اورتا مکتب اوقوچیلارینڭ 7130 دەن 7720 غا چیقغانلیغن 30/31 نچی ییلی 115.210، 31/32 نچی ییلی 149.310 سوادسز وە چەلەسوادلی کشیلەر اوقوتیاغانلیغین؛ تورکمەنستاندا سوادلیلار نسبتینڭ یوزدە 35,6 غا قدر کوتەریلگەنلیکن یازادر.

ساویت معارف سیاستینڭ اوزبیکستاندەکی یوتوقلاریندان بحث ایتکەن بر مقالەدە «قیزیل اوزبیکستان» غازیتاسی (16 آوغوست 1932) شوندای رقملەر کورسەتەدر: «ملی چیگەرەلەنیشکەچە اوزبیکستاندا 831 مکتب بار بولسا حاضر 4.774 مکتبگە ایگەمز. اوقوچیلاری ایسە 54.800 دەن 430.300 غا ییتکەزیلدی. بوندان تاشقاری اوزبیکستان جمهوریتی 20.600 اوقوچیسی بولغان 34 عالی مکتبگە وە 31 علمی تیکشیریش مؤسسەلەریگە ایگەدر. 1928 نچی ییلی سوادسزلکنی بیتریش قورسلاریندا 69 میڭ کشی اوقوز ایدی. 1932 نچی ییلی بوسان 774 میڭگە چیقدی و. س.» دیدر.

عموم اورتا آسیا جمهوریتلەرندەگی معارف ایشلەرینڭ اوسوشندەن بحث ایتوچی «پراوداووستوکا» غازیتاسی (8. 6. 32.) «انقلابغاچا اورتا آسیا مکتبلەرندە 50 میڭ بالا اوقوغان بولسا بو کون 730 میڭ بالا اوقیدر» دیدر.

مەنە بو تورکستانداغی ساویت مطبوعاتینڭ مکتبلەر حقندە بیرگەن ایستاتیستیقلاری. ایمدی بز بر آزدا ساویت مطبوعاتی ایچندە یوروب بو کوز قاماشتیروچی رقملەر بلەن بیزەنگەن موفقیتنڭ

حقیقی یوزینی کورەیلوك.

بوتون اورتا آسیا مکتب وە معارف ایشلەرندەن بحث ایتکەن «پراودا ووستوکا» غازیتاسی یوقاریداگی کەبی بر قانچا رقملەر کورسەتوب موفقیتلەرنی ماقتاغاندان سوڭ «کمیت اعتباریلە بولغان بو موفقیتلەریمز کیفیت اعتباریلە محکملەنە آلمادی» دیدر. ایمدی بز بو مغلق بولشەویك جملەسینڭ نیمە دیمەکچی بولغانلغینی ساویت مطبوعاتینڭ اوزیگە تعیین ایتدیریشکە تیریشاجاقمز.

عینی غازیتانڭ بیرگەن معلوماتیغا قاراغاندا، بوتون اورتا آسیانك بالخاصە آوول وە قیشلاق مکتبلەری یالغز برنچی، نادرآدا ایکنچی صنفکەگنە ایگە ایمشلەر. او غازیتا «اوزبیکستان مکتبلەرینك 1931/32 نچی ییلی نتیجەسندەن بحث ایتوب «اوزبیکستان مکتبلەری حقندە نشر ایتیلگەن ماتەریاللاردان آچیق کورونوب تورادرکە اوقوچیلارینڭ سویەسی سوڭ درجەدە آرقادا قالغان. هیچدە سیوینەرلك ایمەس. اورتا آسیانڭ باشقا جمهوریتلەرندەکی اوقوچیلارنڭ حالیدا بوندان یاخشیراق ایمەس» دیدر.

«تورکمەنسکایا ایسکرا» غازیتاسینڭ یازوویغا قاراغاندا، تورکمەنستان مکتبلەرینڭ نتیجەسی اوزبیکستانداغیسندانda یامانراقدر. عینی مقالەغا قاراغاندا، تورکمەنستاننڭ آوولارنداغنە ایمەس، حتی رایون مرکزلەرندەدە تولوق صنفلی مکتب یەك نادر بر نەرسەدر. غازیتا موفقیتسزلکلەردەن بحث ایتکەن بولوب «تورت ییللق آوول مکتبلەری اوستندەکی کورەشدە یەنەدە یامانراق موفقیتسزلققا اوچرادق» دیدر. دیمەك 14 ییلدا 4 صنفلی آوول مکتبی قورولا آلمامشدر.

معارف جبهەسندەکی موفقیتسزلکنڭ سببلەرینی قیدیروچی ساویت غازیتالاری ایلك سیرادا مکتبلەردە درس بیروچی معلملەرنك لازم بولغان علمی قوتگە ایگە بولماغانلقلاریندان شکایت ایتەدرلەر. «پراودا ووستوکا»گە کورە، بوتون اورتا آسیا جمهوریتلەرندەگی

معلملەرنڭ يوزدە 70 ى سوادسزلقنى يترو قورسلارندان چيقيب قيسقا مدتلى قورسلاردا يتيشكەن آدملار ايمش. عينى غازيتاغا كورە، بو معلملەرنڭ «يالغز تعليم وە تربيە اصوللارى حقنداغى بيليملەرى‌گنە ايمەس، حتى عمومى سواد اوچون لازم بولغان معلوماتلارىدا پەك آز». اونڭچوندە اورتا آسياداغى «ملى مكتبلەر اوزلەرندەن طلب ايتيلگەن ايشنى كورە آلماى وە كوتولگەن عنصرلەرنى يتيشترە آلماى ياتقان» ايمش.

عينى غازيتالارغا قاراغاندا كوب مكتبلەر مناسب بنادەن محروم وە أولكەنى مناسب مكتب بنالارى بلەن تأمين ايتش ايشىدە يوق ديەرلك درجەدە سيكين بارا ياتقان. بو جهتگە حصر ايتيلگەن نوند فقير، وسائطدا يوق درجەسندە آز» ايمش.

قازاغستاندا مكتب بنالارنڭ يوقليغندان، بارلارنڭدا يارا‌ماسليغندان شكايتلە بحث ايتوچى «سوسياليدى قازاغستان» غازيتاسى «سونديقدان جاڭادان مكتب اويلارين سالو، بارلارين جاماب جاسقاو أڭ ايكپيندى ميندەت بولماق كيرەك. براق بول ميندەتەر دە بيلغى جيلغادەين اوروندالماى كيلدى.»

«مكتب اويلەرين سالو جوموسنە مەزگيلىمەن كيريسو كيرەك ايدى. براق بو بولماى اوتور. بيلغى جيلى سالينوغا، توزەتيلوگە تيستى مكتب اويلەرنڭ جوموسى آوول، پاسيلگەدە ئەلى قولغا آلنباغاندا» ديدر.

كيلەجەك اوقو يلى اوچون حاضرلق لزومندەن بحث ايتوچى بو ساويت غازيتالارى ايمديگە قدر درس وسائطى بلەن تأمين ايتيلمەى كيلگەن مكتبلەر بو يلدا هيچ بولماغاندا اصغرى درجەدە درس وسائطى بلەن تأمين ايتيلمەسەلەر ايشنڭ بارماسلغندان يازا‌درلار.

مەنە ساويت مطبوعاتندان نقل ايتديگمز بو معلومات ساويت استاتيستيقلارندا كورديگمز «بويوك يوتوقلار»نڭ اصل ماهيتينى

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

آپ آچيق قيليب كورسەتوب تورادر. بو معلومات، بو رقملەر بلەن كورسەتيلگەن ساويت مكتب وە معارف مؤسسەلەرنڭ توركستان خلقينڭ معنوى احتياجى بولغان هەم شكلى، هەم روحى اعتباريلە ملى بولغان حقيقى ملى حرث مؤسسەسى بولا آلماسليغنى بر طرفدا تورسون اونڭ اوزينڭ بوكونكى شكل وە وضعيتندە قيزيل روس ايمپەرياليزمنڭ طلب ايتديگى، قوممونيستچا، روس پرولەتارى ديكتاتوراسيغا خدمت ايتوچى بر روحدە تربيە ايتيلگەن تولا سوادلى عنصرلەر يتيشترا آلورلق بر مؤسسەدە بولا آلماغانليغينى كورسەتەدر. ساويت حكومتينڭ اوزينڭ 15 نچى ياشنداادا هەر قانداى بر مفهومدە بولسادا تولوق سوادلى عنصرلەر يتيشترا آلورلق بر مؤسسە يارااتا آلماغانليغينى «پراودا ووستوكا» وە «توركمەنسكايا ايسكرا» كەبى ساويت روس غازيتالارندا اوقوب تورامز.

حقيقت بو مركزدە ايكەن 40-50 فائض سوادلى نسبتندەن بحث ايتەدرلەر. بوكونگە قادار آوول وە قيشلاقلاردا تيكين مكتب آچوب اولگورە آلماغان، بولغانلارىدا برنچى، ايكنچى صنفنى آشا آلماغان، معلملەرنڭ يوزدە 70 ى سواد، أصول جهتندەن لازم بيلگى وە معلوماتغا ايگە بولماغان، سوادسزلار قورسندان چيقغان كشيلەردەن عبارت بولغان بر ييردە سوادليلار نسبتنى 15 يل ايچندە يوزدە 0,2-2,0 دەن يوزدە 40-50 گە چيقاردق ديب سويلەب، يازوب اوتوروش قپ قيزيل يالغاندانداا آرتيغراق بر مبالغەدر. لا اقل 4 صنفلى مكتبگە ايگە بولماغان بر آوول وە قيشلاقدا توغرو مفهومدە سوادلى يتيشترگەنلكدەن بحث ايتوبدە بولمايدر.

اولا بناسز مكتب بولمايدر. بنا تاپيلغاندان سوڭدا او بنانك ايچندە توپلانغان بالالارغا 4 يل درس بيريب، اوتلارغا حيات وە سواد اوچون لازم بولغان بوتون معلوماتنى بيرە آلورلق حاضرلقا ايگە معلمگە احتياج بار. بنادە حاضر معلمدە تاپيلغان. بوندان سوڭدا

او یرده عصری مفهومده ایش کوروب ، لازم بولغان عنصرنی یتیشتره بیلمه‌ك اوچون عصری تعلیم وه تربیه نقطهٔ نظرده‌ن لازم بولغان وسائط کیردك. یوقاریداغی معلومات آچیق کورسه‌توب تورادرکه بو کونکی اورتا آسیا ساویت مکتبله‌رنده بونلارنىڭ بریسی‌ده یوق. اونگچون آغیز کوپورتوروب سویله‌نگه‌ن وه یازیلغان کوز قاماشتروچی رقم‌له‌رنىڭ‌ده بر کوز بویاماق واسطه‌سی بولوشدان باشقا بر معناسی یوقدر. ذاتاً قیزیل روس ایمپه‌ریالیستلارینىڭ قیدیرغانلاری‌دا بو ایمه‌سمی ؟ — البته. تورکستانلیلارنك هه‌ر قایسی بر مفهومده تولوق سوادلی عنصرله‌رگه ایگه بولوشلارینی قارا روس ایمپه‌ریالیستلاری که‌بی قیزیل روس ایمپه‌ریالیستلاری‌دا ایسته‌مه‌یدرله‌ر. یوقسا 15 یل ایچنده یاختا ایکتریش ، قولخوزلاشتریش مهاجر اورناشتریش ساحه‌له‌رنده‌کی فعالیتلارینىڭ یوزده برینی بو یولدادا صرف ایتوب آز ماز بولسادا ایشکه یارارلق بر نه‌رسه یاراتقان بولورلار ایدی.

تیمور اوغلی

* * *

ساویت داخلی استقراضی (زایومی) وه اونك تورکستاندا تارقاتیش اصولی

مالی وضعیتی آغیرلاشقان بر دولت آقچا تدارك ایتمه‌ك اوچون بر قانچا چاره‌له‌ر ایچنده استقراض (زایوم ، قرض آلو) اصولیغادا مراجعت قیلادر؛ یعنی دولت بانقاسی تامانیدان بیلگیلی مقدار آقچا قیمتنده وه بیلگیلی فائضله استقراض کاغذلاری تارقاتادر. بو استقراض کاغذلاری آلوچیلارغا معین بر مقدار فائده تأمین ایتدیگنده‌ن علاقه‌دار تیشقی مالیه مؤسسه‌له‌ری (تیشقی استقراضدا) وه یا مملکت اهالیسی (ایچکی استقراضدا) تامانیدان اختیاری صورتده ساتوب آلنور.

بعضاً مالی وضعیتی محکم بولغان دولتله‌رده — محض اهالیسینىڭ قولنداغی آقچادان مملکت سرمایه‌سینىڭ آرتووی اوچون استفاده ایتمه‌ك مقصدیله — ایچکی استقراض تارقاتادرلار. بر دولت استقراضینىڭ قولایلقله ، یا قیینلقله تارقاتیلیشی او دولتگه اوز اهالیسینىڭ مربوطیتی درجه‌سیگه وه اونىڭ اعتبار وه ایشانچیگه باغلیدر.

«جهان انقلابی» وه «سوسیالیزم قورولوشی» خلیالاری فائده‌سیگه بارچا مملکتله‌رده میلیاردلارچا آقچا صرف ایتوب یوروتدیگی پروپاغاندالارنی دوام ایتدیرمه‌ك وه قوردیغی «بیش ییللق پلان»‌لارنی به‌جه‌ره بیلمه‌ك اوچون داها میلیاردلارچا آقچاغا محتاج بولغان روسیه بولشه‌ویکله‌ری آقچا توپلاماق خصوصنده هه‌ر بر چاره‌گه وه او جمله‌ده‌ن ، طبیعتیله ، استقراض اصولیغاداقول آتدیلار. لاکن ، نفرت ایتدیکله‌ری قاپیتالیست مملکتله‌رده‌ن اك مساعد شرط‌لارنی تکلیف ایتوب قرض آقچا سوراغان روسیه بولشه‌ویکله‌ریگه اصل مقتدر دولتله‌رده‌ن ، دیه‌رلك ، هیچ بریسی اعتماد قیلیب آقچا بیرمه‌ی تورادر.

تیشقی استقراض خصوصنده مثبت بر نتیجه‌گه ایریشه آلماغان ساویت مالیه‌چیله‌ری «یامان‌نىڭ کوچی یاپالاققا یته‌ر» دیگه‌نده‌ك ایچکی استقراضغا زور بیره باشلادیلار. فقط ، خلق ایچنده بو استقراضلارنی آلا بیله‌جه‌ك قادار آقچاسی وه ساویت حکومتیگه ایناچی بولغان «عظمت» کوب تاپیلماغانی سببلی بو استقراض کاغذلارینی تارقاتا بیلمه‌ك اوچون حکومت هه‌ر تورلو پروپاغاندا ، حیله وه دسیسه اصوللارینی قوللاندی وه قوللانماقدادر.

ساویت حکومتینىڭ بو «مالیه سیاستی»نده‌ن اىڭ کوب جبر کورگوچی یه‌نه بزنىڭ تورکستانلیلاردر. ساویت حکومتی اوستی‌اوستیگه ایچکی استقراضلار تارقاتماقدادر. اونلارنىڭ بری تارقاتیلیب بیتمه‌سده‌ن ، گویا «ایشچی‌دهقان صنفینىڭ آرزو وه طلبی

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ایله» «5 یللقنگ سوگنو 4 نچی یلی».آتلی باشقا بریسی تارقاتیلا باشلاندی. آلنماغی «اختیاری» دیب اعلان قیلنغان بو زایوم کاغذلارینی اوز ایستهگیله آلوچیلار بولماغانیدان درحال زایوم تارقاتو «بریغادا»لاری، «ضربدار»لاری توزولدی؛ مطبوعات صحیفهلرنده «ساویت مالیهسی» اوچون آیریم ستونلهر بیلگیلهنوب اونده زایوم تارقاتیلیشنگ یوزده یوز (100%) بهجهریلیشیگه دائر امرنامهلر، مقالهلار باسیلا باشلاندی. بو یازیلاردان وه خبرلاردان تورکستاندا نه ایشچیـدهقان صنفینگ وه نه باشقا خلق کتلهسینگ دولت استقراضیغا آرزومنده بولماغان ایکهنلگی وه ساویت دولت استقراض کاغذلارینگ خلققا مجبوری صورتده تارقاتیلا یاتقانلغی آچیق کورونوب توراندر. «شورالار تورکمهنستانی»نگ بو یل 26 نچی آوغوست سانندا باسیلغان «بو خیل زایوم تارقاتماق زورلق ایمهسمی؟» باشلقلی بر مقاله یوقاریداغی ادعامزنی اثبات ایتهدر. بو غازیتانگ یازوویغا قاراغاندا: «قهقه رایونی، ماحمال تیپه اوباسندا «5 یللقنگ سوگنو 4 نچی یلی» زایومینگ تارقاتیلیشی کوب قالاقلق صورتده کیچیریلدی. حتی قولخوزچی، یوقسول، اورتا حاللی زخمتکشلهرگه زایومنگ فائدهسینی ههم توشونتورمهگهنلهر. یهگی تارقاتیلغان 4500 سوملق زایوملارنی بولسا زورلق آرقالی تارقاتوبدرلار.»

«مثلا: اوبا فرقه اوزهگینگ ههمده اوبا شوراسینگ تکلیفی بویونچا اوبا شورا کاتبی وه قولخوز کاتبلهری اوباداغی قولخوز اعضالارینگ آیریم یهککه قول، یوقسول وه اورتا حاللی دهقانلارنگ لیستهسینی ترتیب ایتوب (اسملهرینی یازوب آلوب): «فلانچیگه 30 سوم، فلانچیگه 20 سوم» دیب بیلگیلهگهندهن سوڭ او آداملارغا باروب: «سهنگه 20 سوم زایوم یازیلمشدر، قانی شول کاغذغا قول قوی!» دیب، قول قویدوروب کیتمهکدهلهر. قای بر دهقان: «نیمه اوچون، نه خیلی زایوم، قاچان پولینی بیرمهك

کیرهك؛ اول توشونتورڭ، اوندان سوڭ قول قویاین» دیگهنیده اونی «آکت یازماق» وه «محکمهگه بیرمهك» ایله قورقوتماقدالار.»

ساویت حکومتی آقچا توپلاماق اوچون بر نیچه یلدان بهری — «بورژوا دولتلهرگه مخصوص» بولغان — لوتاری (پیانقو) اویونیده تطبیق ایتمهکدهدر. فقط ساویت لوتاریسی ایله باشقا مملکتلهردهکی لوتاریلهر آراسندا کهتته فرق بار: باشقا مملکتلهرده خلق طرفدان اوز طالعینی سناماق اوچون هوسله اوینالادرغان وه عینی زماندا — ایستهر خصوصی، ایستهر دولت — لوتاری مؤسسهسیگهده بر قازانج تأمین ایتهدرگهن لوتاری اویونی عموماً ساویت اتفاقنده وه خصوصاً ساویت تورکستاندا خلقنی تالاماقغه خدمت ایتمهکدهدر. انقلابدان اولگی روس حاکمیتی چاغندا بازار آقساقاللاری، پریستافلار وه باشقا حکومت مأمورلهری آرقالی تورکستان خلقیغا زور بلهن اونلاب، یوزلهب آلدیریلغان «تماشا باغ» بیلهتلهری کهبی، ساویت حکومتینگ لوتاری بیلهتلهریده بوکون تورکستاندا ساویت مأمورلهری آرقالی، اونسزده یوقسوللاشتیریلغان خلقیمزغا، کوچلهب آلدیریلماقدادر. خلقنگ مجبوریت آستیدا بو زایوم کاغذلاریغا وه لوتاری بیلهتلهریگه بیرگهن آقچاسینگ کوککه ساوورولغان بلهن برابر ایکهنلگنده شبهه یوق.

اوزینی «ایشچیـدهقان حکومتی» دیب آتاغوچی ساویت حکومتنده ایچکی زایوم وه لوتاری تارقاتو اصولی مهنه بوندایدر. ایندی بر دفعهده بولشهویکلهر تامانیدان «ایشچیـدهقان صنفی اوچون بر جهنم» دیب تصویر ایتلهدرگهن آوروپا بورژوآ مملکتلهرنده زایوم وه لوتاری ایشلهرینگ تاندای ایکهنلگینی وه او ییرلهرده ایشچیـدهقان صنفیگه قاندای قولایلقلار بار ایکهنلگینی کورسهتمهك اوچون فرانسه مملکتندهن بر مثال کتیرهیلك.

دونیانگ أڭ آقچالی بر دولتی بولماقله برابر، یوقاریدا سویلهندیگی کهبی، اهالینگ قولنداغی آقچانی ایشلهتوب مملکت

بایلغینی آرتیرماق اوچون فرانسه حکومت بانقاسی‌دا ایچکی استقراض تارقاتادر. فقط فرانسه استقراض کاغذلاری اهالی طرفدان مجبوریت آستندا ایمه‌س، اختیاری صورتده بویوك بر هوسله تالاشوب آلنور وه فرانسوز ایشچی-دهقانلاری قوللاریغا توشکه‌ن آقچاغا در حال — اگر تاپا بیلسه‌لر — استقراض کاغذی وه یا دولت لوتاری بیله‌تله‌ری ساتوب آلورلار. چونکه استقراض کاغذلاری‌دا، لوتاری بیله‌تله‌ری‌ده ایگه‌له‌ریگه آنچاغنه فائض (فائده) کتیردیکله‌ری که‌بی غایت امنیتلی بر آقچا دیمه‌کدر. برده فرانسوز خلقی حکومت باشندا اوتورغانلارنک اوزگه‌لر ایمه‌س، اوز آدامی وه ایشانچلی کیمسه‌لر ایکه‌نلگینی بیلگه‌نیچون ثروتینی حتی جانینی‌دا ممنونیتله اونلارغا امانت ایته‌در.

فرانسوز دولت لوتاریسینک بر یاخشی طرفی‌دا شودرکه، اوا‌گا بیریلگه‌ن آقچا بیله‌ت ایگه‌سیگه اهم فائض کتیره‌در، هم‌ده یلدا بر نیچه دفعه چیکیش گه‌چه اوز طالعینی سناشغا حق بیره‌در وه هیچ یوقالمایدر؛ چونکه بیله‌ت ایگه‌سی او بیله‌تکه تولاغان آقچاسینی لوتاری اداره‌سنده‌ن یه‌نه قایتاروب آلا بیله‌در. یعنی: فرانسوز دولت لوتاریسی بیله‌تله‌ری، فائضدان باشقا برده بویوك یوتوق (قازانچ) کتیرووی ممکن بولغان بر نوع استقراض کاغذیدر وه غایت قیمتلیدر.

چاغاتای

* * *

استانبولده تورکستان کونی

«تورکستان تورك گه‌نجله‌ر برلگی»نك 5 نچی ییلی

(1927 — 29 ایلول — 1932)

تورکستاندان تورکیه‌گه تورلو تورلو یوللار ایله کیلیب تورکیه‌نک مختلف بیلیم یورتله‌رنده اوقوماقدا، معلم وه طبیبلك ایتمه‌کده بولغان بز یاش تورکستانلیلار میدانه کیلتردیگمز «برلك»یمزنگ 5 نچی ییلینی بایرام قیلدق. بو ییل تورلو سببله‌رده‌ن بر هافتا کیچیکیب 7 نچی تشرین اول جمعه کونی بایرام قیلندی. مسامره اوتکه‌ن ییلغا قاراغاندا تاغین‌دا یاخشیراق وه تورکستان آشولا، اویونلاردان بایراق ایدی. مسامره «برلك»نک مرکز حولیسیده که‌تته بر صحنه‌ده بولدی.

پروغرامی شوندای ایدی:

مسامره تورکیه استقلال‌مارشی، مارشیمز وه نطقلار ایله باشلاندی. استقلال مارشی وه مارشیمزدان کیین دوقتور مجدالدین‌بیك، هر ییل بولغانیدیك، مسامره‌نی آچدی. کیلگه‌نله‌رنی سلاملادی. ییلدان ییلغا اوسمه‌کده بولغان برلکنک بوندان کیینگی بایراملارینی تورکستاندا قیلیشنی تیله‌ب سوزنی «برلك»نك یه‌کی رئیسی دوقتور صالح بیکگه بیردی (دوقتور صالح بیکنک نطقی 30 نچی صحیفه‌ده‌در). بوندان کیین قوجا اوغلو عثمان بیك یاشلارنک بو 5 نچی ییلینی تورکستان ملتچیله‌ری نامنه قوتلوغلاب، یاشلارنک «برلك» تیوه‌ره‌گیده توپلانوب تورکستان اوچون فائده‌لی یاشلار یتیشتریش وظیفه‌سینی قولندان کیلگه‌نیچه ایشله‌گه‌نینی سویله‌گه‌نده‌ن سوك «یاشاسون تورکستانک مفکوره‌چی، انقلابچی ملتچیله‌رینک تایانچیغی بولغان ایمانلی مفکوره عاشقی یاشلار! یاشاسون استقلال مجاهدلاریمز!» دیب سوزینی بتیردی. کوب آلقیشلاندی. عثمان بیکده‌ن کیین آذربایجان، قریم وه تورکیه یاشلاری تامانندان کوب قیزغین نطقلار سویله‌نیب تورکستان یاشلاری برلگینک 5 نچی ییلینی قوتلوغلاب، کیله‌چه‌ك بایرامیمزنی تورکستاندا قیلماغیمزنی تیله‌دیله‌ر.

دوقتور مجدالدین بیك صحنه‌گه چیقیب به‌رلین‌ده‌گی مفکوره‌چی اورتاقلاریمز تامانندان یوباریلغان قوتلوغ (تبریك) خطلارینی اوقودی؛ اوزون آلقیشلار ایله قارشولاندی. اوندان کیین آطنه، مه‌رسین وه آنقارادان کیلگه‌ن خط، تلغرافلار اوقولدی. آلقیشلار ایله مقابله قیلندی.

غازی پاشا ایله عصمت پاشا حضرتلەریگه تعظیمات تلغرافلاری یوباریلدی. سوڭرا مسامرەگه باشلانیلدی.

1) مناجات	دوتار	محمد علی بیك
2) ایشبای	تانبور	»
3) بهار آقشامی	پیانو-شرقی	معمر خانم
4) کیچیك	مونولوغ	شریف بیك
5) وطن حسلەری	منظوم	خیریه خانم

بو کیچیکلەریمزنڭ موفقیتلەرینی یازماسدان اوته آلمایمەن. معمر-خیریه خانملار ایله محمد علی، شریف بیکلەر کوب موفق بولدیلار.

6) عسکرڭ أولومی حزین برلەپەر معلم محمد جان بیك، معمر خانم، دوقتور صالح بیك.

قیمتلی یاشلاریمزدان معلم محمد جان بیك تامانندان تورکستانغا آتالغان بو لەپەر تیکلەوچیلەردە چوقور تأثیر قالدیردی.

7) یالانجی	مونولوغ	شریف بیك وه غروپ
8) وطنه آرماغان	منظوم	معمر خانم.
9) اوینالڭ یار	اویون وه آشولا	بو اویوننڭ

آشولاسی یاش تورکستانلیلار تامانندان، تانبوری محمد علی بیك، ماندولینی محمد جان بیك، دوتاری ابراهیم، چیلدیرمەسیدە حمید بیکلەر تامانندان چالندی. اویونی دوقتور صالح بیك ایله قاین سیڭلیسی نریمان خانم (استانبوللو) تامانلاریدان اوینالدی وه کوب آلقیشلاندیلار. نریمان خانمنڭ بو اویوندا کورسەتدیگی مهارتی کوب تقدیر ایتلدی.

10) واه واه توردم — آشولا-تانبور، دوتار، چیلدیرمه؛ غروپ آلقیشلار. 15 دقیقەلق تنفسدەن کیین قوناقلارغا شربت وه پسکوی بیریلدی.

یاش تورکستانلیلاردان رضا بیك ایراد ایتدیکی کوب قیزغین بر نطقنده، «برلك»نی قورغان وه اوڭنڭ ایشلەرینی ایشلەب یور-

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولليازمىلار ئامبىرى

گەن یاشلاریمزنڭ آتلارینڭ تاریخگه آلتون یازی ایله یازیلاجاغینی سویلەب، بوتون تورکستانلیلارنڭ «برلك» بایراغی تەگیده برلەشمەسینڭ فرض بولغانلغینی قیمتلی دلیللەرله آلغا سوردی. نهایت نطقینی «یاشاسون تورکستان، یاشاسون مفکورەچی ملتچی یاشلاریمز، یاشاسون تورك عالمی وه یاشاسون غازی بابامز!» دیب آلقیشلار آراسیدا بیتردی.

تکرار مسامره قسمیغا باشلاندی.

11) سرواز تانبور، دوتار، چیلدیرمه وه ماندولین
محمد علی، ابراهیم، حمید وه محمد جان بیکلەر

12) وطنه منظوم عزیزه خانم (بو شعر قیمتلی منور یاشلاریمزدان سعدالدین بیك تامانندان یازیلغاندر).

13) دقت منظوم معمر خانم (تورکستانلی شاعر فهمی لنڭ بیك تامانندان یازیلغان بر شعر).

14) آنا فریادی ایکی پەردەلك لەپەر (دوقتور صالح، باتو، اسعد، محمد رفیق، رحیم، اویغور بیکلەرله معمر، عزیزه، خیریه خانملار تامانندان اوینالدی).

بو ایکی پردەلك لەپەر ایلتەر بیکنڭ «یاش تورکستان»دا (سورگون اورتاغیمدان — سورگون اورتاغیمغا، آنا فریادی) وه «یەڭگی تورکستان»دا باسیلغان (تورکستان) نام شعرلەرینی بر آراغا تویلاب بر تیاترو حالندا اوینالدی. بونیڭله سورگون اورتاقلاریمز ایسلەندیلەر.

15) فابریقا یولندا	چالغیلار-آشولا	غروپ
16) عیش قیلامز	»	»
17) ئەنه شونده بر گەپ بار	»	»
18) اویانیغا تاشلاب اویناسون	»	»

بونڭ اویونینی اوْلا دوقتور صالح بیك اویناب، تانبورچی محمد علی بیکنیده اویونغا تورغوزدی. محمد علی بیکنی آلقیشلار

ایچنده ایکی تاپقیر اویناندیلار.

مسامره قوناقلاردا خوش تأثیر قالدیردی. بعضی قوناقلار آشولالاریمزنگ نوطلارینی ایستەدیلەر. یاشلاریمز وە قیز- لاریمز صحنەدە وە سالوندا توپی کییب یوردیلار. بونگ اوزیدە آیریچا بر منظره برمه کدەایدی. دوقتور مجدالدین بیك سوك نطقندە «بوتون جانلیلار قاریغان ساری قدرتسزلەشیر؛ حالبوکه بزنگ «برلك» تیسکەریسیگه جواللەشمه کدەدر» دیب، خطامز بولسا کیچیریشلەرینی اوتونوب مجلسکه نهایت بیردی. دوقتور ایلتەر.

استانبول دارالفنونی طب فاکولتەسینی بیترمش یاشلاریمزدان

دوقتور صالح اسماعیل بیك

دوقتور صالح اسماعیل بیکنك نطقی

خانم وە بیك افندیلەر!

بوکون انقلابچی، ملتچی تورکیه جمهوریتچیلەری بەجەر- مەکدە بولغان یەگی‌یەگی انقلابلاری قاتاریدا بویوك حرث انقلابینی میدانغا کیلتردیلەر. بو حرث انقلابندان بری اوز تورك متفکر وە علماسینگ علمیگه تایانغان «تورك تأریخی انقلابی»در. بونگ آرقاسیدان تیل انقلابی باشلادی. بو ایکی انقلابنگ پارچا‌پارچا حالدا آیریلغان تورك ایللەرینی بربریگه أڭ کوچلو باغلارلا باغلاماسی یوزوندەن بویوك قیمتی باردر.

تورکستاننگ ملتچی، انقلابچی وە مفکورەچی بز یاشلاری بو انقلابلاردان کوب کەتتە درسلەر آلماقدامز. غازینگ یاراتقان

بویوك انقلابلاری قایناغیدا قایناماقدامز. بوده بزنگ طالع وە بختیارلغمزدر!

کیلەچەك مستقل تورکستاننگ هەر جبهەسندە بر نفر بولوب ایشلەیەجەك بز یاشلارنگ قیلادرغان انقلابلارنداغی موفقیتدە تورکیه انقلابچیلارندان آلغان درسلەریمز بر رهبر — یولباشچی بولاجاقدر.

16 میلیونلق اسیر تورك کتلەسینگ استانبولدەکی ملتچی یاشلاری بوکونتی بایراملارکەن یوره کلەریمزدە هیچ، لاکین هیچ سارسیلماس بر ایمان ایله استقبالغا توغرو یوگوروب کیتمەکدەمز. مارش مارش قوماندا‌سیغا تابع بولوب یوگورمەکدە بولغان بو یو- لیمزدا بزگه یولباشی بیلماس ایمانمز، هدفمزدە مقدس مفکورەمزدر!

عربلەرنك کەتتە کتابلارندا جنتکه نمونه دیب آتاغان تور- کستاننگ قورتولوشیغا وە تورکستاندا اوز مقدراتیمزغا اوزیمزنك حاکم بولوشیمزغا کوب قوتلی ایشانچیمز بار. چونکه بشریتنگ بوکونگی مدنیتینگ منشائی تورکستاندر؛ چونکه تورکستان عصر- لارچا دونیاغا میدان اوقومش، اوتکەن کونلەردە قولی ایکەن بوکون خوجاین موقعندا بولغان روسلارغا آتینگ آیاغینی اوپتور- گەن تورك بویوکلەرینگ یتیشکەن تورك یورتیدر!

تأریخچیلارنگ تعریف اوچون سوز بولا آلماغان وە آتلا- رینی یازارکەن قلملاری تیترەگەن او بویوك تورك قوماندانلارینك بز اوغوللاری یەنه بیلالارچا اسارت زنجیری تەگیدە قالمایمز!

تأریخینی تیکشیریب، اوندان الهام آلیب هەر دائم ایلگەری یورومەك ایستەگەن تورکستان یاشلاری یاشاماق اوچون قدرتینی تورکستاندان آلماقدادر. چونکه:

سر، زرفشان ساحللاری قیزیل قان قایناغیدر،
تورکمەن قوملاری ایمانلی تیمورلار دیاریدر،
گەنیش قازاق چوللەری روس لەشینگ مزاریدر،
او یوکسەك آلتایلار بو وطن دیواریدر!

تور كستان تأريخينگ شعشعەلى دوريدە دونياغا مدنيت چاچغان سيحون، جيحون وە زرفشان ساحللارى بوكون سوغا ايمەس، انسان تامارلارندان فيشقيرغان قانلارغا ياتاق بولماقدا! تور كستانغا خيات بير گەن بو نهرلەرنك منبع وە ساحللارى قيزيل قان قايناغيدر؛ چونكه توپراغينك بر ايلليگينىدە يالغز دوشماندان ايمەس، اوزينك كوزندەندە قيسقانغان بابالاريمز مقدس وطننگ استقلالى اوچون قانلار توكمشدى؛ اورالار حالا او مقصد ايله قان قايناغى بولماقدا!

تأريخچيلارنگ «تأريخدان بورونغو دور» ديب تعريف قيليشغا مجبور بولدوقلارى دوردەن بەرلى تور كستان يگيتلەرى آت اوستندە وە يلكەسيدە قورالى وطنغا يامان كوز ايله قاراغانلارنگ كوزلەرينى چيقارماق اوچون كوكرەك كيرديلەر. ايمدىدە عينى قيزغينلق ايله ايشلەب تورويدورلەر.

بزنك وطن، ملت وە مفكورە عشقمز يونانليلارنگ موهوم (خيالى) او «ديانا»لاريغا بولغان وە سەزار (ايتاليا پادشاهلاريندان برى)نگ ايسكى مصر ايمپراتوريچەسى قلەئوپاترەگە بولغان شرابنگ مستلگندەن ايمەس، حق وە حقيقتە تايانيب تأريخمزدان قوت آلغان سارسيلماس طبيعى بر عشقدر! اونگ اوچوندركه ملتچى ياش شاعرلاريمزدان تويغون بيك:

أملگ پيشندەن قوشار گيدەرز،
دوشماننگ كوكسينى دەلەر كيچەرز،
اكيرلەنەن وطنى قانله سيلەرز،
يوكسەلەن داغلارا بايراق ديكەرز! ديدر.

شو حالدا دوشمانغا أولوم كونى آرتق ياقينلاشمش، شعشعەلى دوردەن كيين انقراضغا ايمەس، چارچاب اويقوغا ياتقان توركلك اويغانمش، اوزينى آڭلامش، بوكونلەر بر كابوسلو توش-رؤيا كبى كيچەجەكدر. بوكونكى بختسزلغمز تأريخدە بر داغ-لەكە بولوب قالاجاقدر.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ياش اورتاقلار!

بولەكەنى اوچورەجەك بر گنە قدرت (تامارلارگداكى اصل قاندا باردر — غازى پاشا).

اوزينگ منفعتى اوچون بويوك أملنى آياغى تەگيدە چيكنەگەن وە طبيعتنگ هيچ بر جزئيگە اوخشاتا آلماديغيم بر تاقم انسان چهرەلك دربدرلەردە دوشماننگ افلاس قانيدا بوغولاجاقدر!

ياشاسون ملت، قورتولسون وطن! ياشاسون توركستاننگ مفكورەچى ياش اوردوسى!

ياشاسون تورك دونياسى وە اونگ قورتولوش جبهەداشلارى!

* * *

بەرلين‌دە ايكى مهم معروضه

اوقتوبر آيينگ 25 نچى كونى بەرلين‌دە ايكى مهم معروضه بولوب اوتدى:

1 — توركستان ملى حركتيگە 1917 نچى يلدانبەرى ياقيندان قاتناشيب كيلگەن عثمان بيك توش چاغى بەرلين‌دە ياشاغوچى توركستانليلارله ملتچى وە استقلالچى ايديل-اوراللىلاردان توپلانغان وە چوقاى اوغلو مصطفى بيكنگ رئيسلگى ايله دوام ايتكەن بر يغيليشدا، توركستان ملى حركتينگ 1917 دەن 1922 نچى يلنگ سوڭيغاچا بولغان دورى حقندە تولوقچا معلومات بيردى. توركستان ملى اويوشمەسينگ توركستانداغى مسئوليتلى وظيفەلەرندە بولغان عثمان بيك ملى اويوشمەنگ يورتمزدەگى فعاليتى وە توركستانداغى روس حاكميتيگە قارشو 1918 نچى يلدان اعتباراً قوراللى صورتدە باشلانغان عموم خلق حركتى يعنى باسماچيلق حركاتى حقندە يورتمز تيشندا بوكونگەچە ايشيتيلمەگەن پەك مهم وقعەلار آڭلاتدى. معروضەچى فەرغانەدەن باشلاب توركستاننگ هەر تامانيغا ايلديز آتقان باسماچيلق حركتينگ ايچ يوزى، بو ملى خلق حركتيگە

تورکستان ملی اویوشمه‌سی اعضالارینگ قاندای قاتناشغانلقلاری وه بو ملی حرکتنی بر مرکزده‌ن اداره ایتمه‌ك یولندا تورکستان ملی اویوشمه‌سی اعضالارینك قاندای اورونغانلقلاری، بو خصوصده اوچرالغان قینلقلار وه اوتقوزولغان یاگلیشلقلار توغروسندا کینگ معلومات بیردی. دقتله تیگله‌نگه‌ن بو مهم معروضه‌نینگ کوره‌شچه‌ن یاش تورکستانلیلارله یاش ایدیل-اورالیلار اوچون عبرت درسی آلاجاق مهم نقطه‌لاری بار ایدی.

*

2 — به‌رلین‌ده یاشاغوچی گورجو مهاجرلارینگ تیله‌گی ایله تورکستان ملی برلگی «تمب»نگ آوروپا وکیلی سایغیلی چوقای اوغلو مصطفی بیك کیچ ساعت 8 ده تورکستان حقنده بر معروضه سویله‌دی. معروضه‌نی تیگله‌و اوچون به‌رلین‌ده یاشاغوچی گورجولار، آذربایجان، ایدیل-اورال وه تورکستانلیلاردان باشقا آلمانیا تاشقاریسندان به‌رلین‌نی تشریف بویورغانلاردان رفیقمز «یاگا ملی یول»نگ باش محرری محترم عیاض اسحاقی بیك، یوقاریدا ذکر ایتلگه‌ن عثمان بیك وه تورکستان ملی برلگی «تمب»نگ آوروپادا چالیشیب یورغان اعضالاردان مسلکداشمز ابراهیم اوغلو صابر بیك‌له‌رده کیلمشله‌ردی. به‌رلین گورجو قولونیسی باشلوقلاردان میخائیل زولوکیدزه (Michael Tsouloukidse) افندی بر نطقله چوقای اوغلو مصطفی بیکنی قولونیسی وه توپلانیش نامندان سلاملاب ییغینچاقنی آچاراق سوزگه‌لینی محترم معروضه‌چیگه اوتقوزدی. مصطفی بیك ایکی ساعت قادار دوام ایتب تیگله‌وچیله‌ر تامانندان دقتله تعقیب ایتلگه‌ن معروضه‌سنده روس انقلابندان بورونغو وه سوڭغو روس حکومتله‌رینگ تورکستاندا هه‌ر ساحه‌ده یورگوزگه‌ن سیاستله‌رینی روس منبعله‌رنده‌ن آلنغان رسمی وثیقه‌لارغا استناداً تحلیل ایتب، او سیاستله‌رنگ تورکستان اوچون قاندای فجیع نتیجه‌له‌ر بیرگه‌نینی غایت آیدین بر شکلده آنگلاتدی. معروضه

تیگله‌وچیله‌رده چوقور بر تأثیر قالدیردی وه اوزون آلقیشلاندی. تیگله‌وچیله‌ر تامانندان موضوع اطرافنده سوراقلار بیریلیب، معروضه‌چیده‌ن قانیقارلق جوابله‌ر آلنغاندان سوڭ م. زولوکیدزه افندی مصطفی بیك‌گه گورجو قولونیسی وه بوتون توپلانیش نامندان تشکر بیان ایتدی.

گورجو آوقات وه محررله‌رنده‌ن محترم دیاسامیدزه (Dyasamidzé) توروب حرارتله سویله‌دیگی بر نطقنده مصطفی بیکنگ شخصیتی وه تورکستان ملی حرکاتنده‌کی فعالیتینی تقدیر ایتدی وه ازجمله: «قیمتلی معروضه‌سنده‌ن استفاده ایتدیگمز محترم مصطفی بیکنگ، عموم بشریتنگ به‌شیگی وه مدنیت اوچاغی تورکستان ایله قومشو اولکه‌له‌رینگ قورتولوشندا بویوك رول اوینایاجاغینی تمنی ایته‌مه‌ن...» دیمه‌سی بویوك آلقیشلارنی موجب بولدی. بوندان سوڭ مصطفی بیك قایتادان سوز آلوب ناطقلارغا وه تیگله‌وچیله‌رگه تشکر ایتدی وه بو معروضه‌سینگ به‌رلینده‌گی گورجو قولونیسی ایله یاش تورکستانلیلار آراسندا داها یاقیندان تانیشو وه رابطه‌ده بولونولاریغا خدمت ایته‌جه‌کی امیدینی بیلدیردی وه سوزینی تورکستان سیاسی مهاجرت حرکتینگ قاندای باشلانغانلغنه اوتقوزوب، بو حرکتنگ ایلك دفعه اولاراق اوزی طرفندان ملی گورجوستان پایتختی تیفلیس‌ده چیقاریلغان روسچه «نا روبه‌ژه» („На Рубеже“) دیگه‌ن هافتالق مجموعه وه تورکچه «شفق» ناملی غازیتا ایله باشلانغانلغینی، گورجوستان ملی استقلالی دورینی تیفلیسده کیچیردیگینی، ملی گورجوستان حکومتینگ تورکستان ملی حرکتیگه بویوك بر سیمپاتی کورسه‌تکه‌نلگینی بیلدیردی...

کوپچیلگی یاش استقلالچیلاردان بولغان بو توپلانیش قاتناشوچیلارغا بویوك وه اونوتولماز خوش بر تأثیر باغیشلادی.

یاش تورکستانلی

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

دومبورامغا قولاوں سال

دومبورامنىڭ قولاغين بورالمايمن
بورماغانچا هالوغوب تورالمايمن
باى كمبغل تەڭ ديگەن تەنتەك اوروس!
تەڭ بولغانى دنيادە كورالمايمن!

قورو اوتنى قايناتساڭ آش بولمايدى،
قارا بالچيق قوروتساڭ تاش بولمايدى،
جورتنىڭ «بى»يى اوزوندەن بولماق كيرەك!
قيزيل اوروس قيرغيزغا باش بولمايدى!

تاونى چولنى جايلاغان بايلار قايدا؟
قارا قوشداى كيشنەگەن تايلار قايدا؟
جيلقيداغى «تورو»نىڭ جالين توتوب،
«اورازگل»داى اويناغان آيلار قايدا؟

قازاق تويە كورمەيدى اووالاردا،
قيرغيز بييە كورمەيدى قيالاردا،
تورك بالاسى قالمادى، قانخور اوروس!
«اورگومچەكلەر اوينايدى اويەلەردە!»

«قوممونيستلق» ديگەنىڭ توزاق ايكەن
آيتقان سوزڭ اوزيگدەن اوزاق ايكەن
«تاواريش» ديب آلداتدڭ توغانيمنى
قورتولوش ديب آيتقانىڭ آواق ايكەن.

جوغاريدان كيلەمن جولاوچىمن
اولو جورتنىڭ جولونى سوراوچىمن
قيزيل توككەن قانلارنىڭ تاملاسينى
كون كيلگەن سوڭ اوزندەن تيلەوچىمن.

آليس ايكەن كيرگەن جول جيتالمايمن
جورت ايسيمگە كيلگەن سوڭ جاتالمايمن
اكيتكەن كيلمەس ديب آيتما آحماق اوروس
جاندان اوتەر، جورتمدەن اوتالمايمن.

قيزيل كوچوب كيلەدى آلمالىغا
كيم كونمەيدى تاگرىنىڭ سالغانيغا
توركستان تورك بولغانين بيلمەك كيرەك
ايشانمايمن اوروسنىڭ قالغانيغا.

قارا تورو جالپوشنىڭ بيچالمايمن
آق قيميزنى شاپيريب ايچالمايمن
جورتمدەن كيچدى ديمەگز، قيزيل قورتلار!
أولگەنيمچە جورتمدەن كيچالمايمن.

دومبورامنىڭ آيتقانن آڭلاديگمى؟
قولاق ساليب، ياخشيراق تيڭلەديگمى؟
بولماغانغا بولور ديب تالماغايسز
توركستان تورك بولغانين بيلمەديگمى؟

تايلاق احمد.

* * *

توركستان خبرلەرى

يەنە «صنفى دوشمانلار» محاكمەسى — «سوسيالدى قازاغستان» برنچى سەنتابر سانندا: «بايلار، اوغرولار، آتقامينەرلەر(*) سود (محكمە) آلدندا» باشلقلى بر مقالەسندە توبەندەگى خبرنى بيرەدر:

«قاراتال» قولخوزندە «موفقيتسزلق» تاپيليب قولخوز مديرى مونار باى اوغلو (فرقە نامزدى)، مدير اورونباسارى سەرسەن

*) جماعت خادمى ديمەكدر.

بای اوغلو، قولخوز فعالللارندان: اومبه‌تای اوغلو، بازاربای‌اوغلو، مهمان قول اوغلو، توسته‌ك اوغلو، توغان بای اوغلو هه‌م ایمانبای اوغلو محکمه‌گه بیریلمشله‌ردر. بونلارغا یوکله‌نگه‌ن عیبله‌ر:

قولخوزداغی 32 آتدان 23 نینگ یوقالووی؛ 728 هه‌کتارلق بوغدای؛ 70 هه‌کتارلق ناخات (بورچاق)؛ 96 هه‌کتارلق سولی؛ 25 هه‌کتارلق جوخاری هه‌م 27 هه‌کتارلق کوزلك بوغدای ایکینلگینینگ خراب بولغانلیغیدر.

عیبلیله‌رده‌ن مونار بای اوغلو، توسته‌ك اوغلو تاغین بریسی آتیب أولدورولوشکه وه باشقالاری 10 یلدان قاماقا حکم ایتلگه‌نله‌ر.

* * *

مسلمانلارغا مراجعت (*)

اوشبو یلنك یاز آخرندا آغیر بر فاجعه یراق شرقنك مانجوریا أولکه‌سی اوستیگه اوزینك قارا کوله‌گه‌سینی کیتریب تاشلادی. طبیعتنك کوچلو عنصری بولغان سو شاولاب تورغان باسولارایکینلك وه بولونلارنی (اوتلاقلارنی)، آوول وه شهرله‌رنی تهلکه‌ده قالدیردی.

خاربین یاندان اوتوب کیته تورغان سونغارا یلغاسی اوز جارندان چیقیب، شهرنك ریختم، ناحالفکا، چین-هه، زاتون وه غیری اسمله‌ر بله‌ن یوروتولوچی بیسته‌له‌ر (دهه‌له‌ر)نی باسیب قتای قالاسی فوده‌ده‌ن اوراملاریغادا کیلیب کیردی. بر قاتلی اویله‌رینگ قایرلاری بوتونلای، کوب قاتلی یورتلارنك بیر تولا (بودروم) هه‌م برنچی قاتلاری سو ایچنده قالدی. آده‌مله‌ر اوزله‌رینك یللار بویونچا تیریشیب ایشله‌گه‌ن اورونلارینی، یللار بویونچا آغیرلق بله‌ن قورغان یورتلارینی، مال-ملك، نه‌رسه-قارا، جهاز وه قاراالتیلارینی تاشلاب تولقون ییتشه آلماغان یوکسه‌ك وه قوروق اورونلاریغا آقدیلار. او-

(*) آزغنه قیسقارتیب باسدیق. باشقارما.

لارنك سو هجومنده‌ن ساقلاب قالا بیلدیکله‌ری نه‌رسه‌له‌رینی، بالاچاقالارینی آتلی آرابالار، آفتاموبیل، آوتوبوس، ریکشه هه‌م قاییقلارغا آرتوب، هلاکتده‌ن قاچولاری سوغوش وقتلارندا بولا تورغان آغیر منظره‌لارنی ایسله‌تیب تورار ایدی. عادتده بونداي بختسزلکله‌ر بله‌ن برگه کیلوچی آچلق کولکه‌سی‌ده آبدیراب تورغان خلقنك کوز آلدندا جانلاندی: آده‌مله‌ر ئه‌کمه‌ك، اون آلیب قالو اوچون آشاملق کیبت ایشیکله‌ری قارشیسیغا کیلیب نوبتکه توزولدیله‌ر.

کیچه‌گنه شاولاب تورغان اوراملار یلغالارغا ئه‌یله‌نیب، بولغانچوق سو اوستنده آده‌م گاوده‌له‌ری، حیوان أوله‌کسه‌له‌ری یوزوب تورا باشلادی. الحاصل، حیات چشمه‌سی بولغان یلغا اوزینك کوچلو آقیمی بله‌ن برگه بنده‌له‌رگه أولوم قورقوسی سالوچی نجس، حشرات، پیچراقلق کیتردی. کیچه‌گنه یاز راحتینی تویدوروب تورغان سو تامچیلاری بوکون قوت‌اوچقوچ وابا آورووینك میلیاردلارچا میقروبلارینی کیتردی. حفظ صحت قاعده‌لارینك الفباسی‌دا رعایه ایتلمه‌یدرگه‌ن اورونلاردان سو اوستیگه بار نجاست قالقیب، ایشیك وه ته‌ره‌زه توبله‌ریگه کیلیب تره‌لدی. اوراملار ایگره‌نچ کورنوش وه ئیسله‌ر بله‌ن تولدی.

خاربین‌نك تورلو دین وه ملتله‌رگه منسوب بولغان اهالیسی ایچنده بو کوتولمه‌گه‌ن آفتدان مسلمانلارغادا کوب ضرر کیلدی. چونکه اولارنك کوبچیلگی یاشایدرغان ریختم وه فوده‌ده‌ن اوراملاریغا سو کوبره‌ك یایلغان ایدی. ریختمده چاریك عصر بویونچا کوچ صرف ایتلیب توزولگه‌ن تورك-تاتار محله‌سینك ملکی، کتبخانه، جامع وه مکتب بنالاری سو ایچنده قالیب، محله اعضالاری بر کونلك ئه‌کمه‌ك وه صاف سوغا محتاج بولوب، یورتلارندان چیقیب کیتدیله‌ر.

شونك که‌بی فوده‌ده‌ن قالاسنداغی قتای-مانجور مسلمان محله‌سیگه‌ده زور ضرر کیلیب، اولار عمومی یازمیشنی اورتاقلاشوغا

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مجبور بولديلار. بر خاربين شهرنده‌گنه ايمه‌س، عموماً مانجوريداغی سو باسيب كيرگه‌ن اورونلاردا ياشاوچی نيچه ميڭله‌رچه مسلمانلارنك حياتی بوزولدی، ضررلاندی، يولدان چيقدی، ئه‌كمه‌كله‌ری آقدی، حيوانلاری باتدی، يورتلاری داغيلدی.

خاربين توزولگه‌نده‌ن‌به‌رلی برنچی تاپقير بولغان بو كوچلو تاشو، كوتولمه‌گه‌ن بختسزلك اونسزده اقتصادی بحران ييللارينی آغير كيچيروچی مسلمانلارنك مادی وه معنوی تورموشلاريغا كه‌تته ضربه بيردی. اولار باشقالارغا ياردەم سوراب مراجعت ايته‌رلك بر حالغا كيليب، محتاجلقدا قالديلار.

مانجوريا أولكه‌سنده ياشاوچی مسلمانلار سودان يا توغرودان توغرو، يا اونك عاقبتندان باريسی‌دا ضرر كورگه‌نلكده‌ن، اولارنك بربرله‌ريگه ايته‌جه‌ك ياردەمله‌ری گنه عمومی فاجعه‌نی په‌ك آز يه‌ڭيلله‌ته‌جه‌ك. احوال چيت ايلله‌رده‌گی مسلمانلارغادا كومه‌ك سوراب، قول اوزاتيشغا مجبور ايته‌در. چونكه باشقا ملت كيشيله‌رينك آرقاسندا حكومت، سلامت قالغان بايلاری، خصوصاً چيت مملكتله‌رده بولغان ياردەمگه حاضر اويوشمالاری بار. اما بز مسلمانلاردا بولارنك برسی‌ده يوق. بز مسلمانلارنڭ فقط زكاتمز بار. لاكن شول فرضنی اوته‌رلك بولغانلاريمز په‌ك آز. مه‌ڭه شونداى بر آغير حالدا قالغان مسلمانلارغا ياردەم ايتونی باشقارو اوچون خاربين‌دا ياشاوچی مسلمان تورك‌تاتارلار هه‌م قتای مانجور مسلمانلاری اوز آرا اتفاقلاشيب، برله‌شكه‌ن ياردەم جمعيتی تأسيس ايتديله‌ر. مذكور جمعيت بارچا مسلمانلارنی سودان ضررلانغان دين قارداشلاريغا ياردەمگه چاقيرادر؛ اولارنی اوشبو مراجعتنامه‌سی بله‌ن كومه‌ككه اونداىدر.

«مسلمان مانجور وه تورك‌تاتارلارنك متحد تعاون كاميتيتی»

*

Verantwortlich für Verlag und Redaktion: Herbert Wolf, Berlin SO 16
Druck: Sonnendruckerei G. m. b. H., Berlin-Charlottenburg 4

سايغيلی اوقوچيلاريمز

اوتكه‌ن آوغوست آيندا خاربين‌دا بولغان تاشقيندان فلاكتگه اوچراب، مال‌ملكينی يوقاتقان ميڭله‌رچه تورك وه اسلام قارداشلاريمزغا ياردەم توپلاماق نيتيله خاربين شهرنده «مسلمان مانجور وه تورك‌تاتارلارنك متحد تعاون كاميتيتی» قورولمشدر. بو قوميته «ياش توركستان» آرقالی قان وه دين قارداشلاريغا مراجعت ايتب، فلاكتگه يولوققانلار فائده‌سيغا ياردەم سورايدر.

«ياش توركستان» سايغيلی اوقوچيلارينڭ خاربين‌دا سو فاجعه‌سندان آچ، يالانغاچ، اويسز آچيقلقدا قالغان قان وه دين قارداشلاريمزغا قوللارندان كيلگه‌نچه ياردەم ايتيشله‌رينی اوتونه‌در.

اعانه‌نی «ياش توركستان» باشقارماسيغا ياخود توغرودان‌توغرو خاربين‌غا يوللاماق ممكندر.

خاربين‌داغی «مسلمان مانجور وه تورك‌تاتارلارنڭ متحد تعاون كاميتيتی» آدره‌سی:

Manchu Turkish Tatar, Muhammedhan Flood Relief
Comittee of Harbin. Shu Kung Road
(Via Vladivostok-Dairen)

Yach Turkestan

Novembre 1932 (Le jeune Turkestan) No. 36

Revue mensuelle

Organe de défense nationale du Turkestan

Rédacteur en Chef: **Moustapha Tchokaï-Oghly**

يوليمزغا توغرو كيلگەن بوتون يازولار اوچون مجموعەمزنگ بيتلەری
آچيقدر. باسيلماغان يازولار قايتاريلماس.

آبونه شرطلەری:

ييللغی 4 دولار ، آلتی آيلغی 2 1/4 دولار ، اوچ آيلغی 1 1/2 دولار

مجموعەمزگه تيشلی هەر تورلو يوللانمالار اوچون آدرەس:

Moustapha Tchokai-Oghly
7, Square de la Fontaine
Nogent s. Marne (Seine)
France